

A1 Osady

Na začátku 20. století se již drtivá většina evropských Romů a Sintů usadila. V době, kdy byla pořízena tato fotografie, byla romská osada Stegersbach domovem více než 200 lidí a v rakouské zemi Burgenlandsko žilo ve 130 vsích a osadách více než 8000 Romů a Sintů – až do roku 1938.

1910

1951

1931

💡 Víte, že

... ve střední a východní Evropě existuje celá řada vesnic a městských čtvrtí, které byly po staletí domovem Romů?

✎ Váš úkol

Rozdělte fotografii i na tři části a dvě z nich zakryjte listem papíru. Zkuste popsat, co na každé ze tří částí fotografie vidíte.

📷 Fotografie

Tuto fotografii i romské svatby ve Stegersbachu na jihu země Burgenlandsko pořídili reportéři rakouské státní rozhlasové společnosti RAVAG. Ústav pro soudobé dějiny, Univerzita Vídeň, Rakousko.

<https://www.romasintigenocide.eu/cs/a>

A2 Střední třída

Ve většině zemí západní Evropy se Sintové a Romové po staletí nesměli stávat členy obchodních spolků a cechů, a mnoho z nich se proto začalo živit jako prodejci a obchodníci. Zejména v západní Evropě byla řada Sintů a Romů úspěšnými podnikateli. Jejich děti chodily do místních škol a mnoho Romů a Sintů sloužilo v první světové válce v armádě. Za své služby zemi byli někteří z nich dokonce povýšeni do šlechtického stavu.

1910

1935

1935

💡 Víte, že

... mnoho Sintů a Romů nakupovalo a prodávalo zboží na trzích nebo putovalo od domu k domu jako podomní obchodníci? Jiní provozovali prodejní stánky či atrakce na trzích. Rodiny Romů a Sintů rovněž dříve provozovaly řadu kin.

✎ Váš úkol

Popište, jak jsou lidé na fotografii i oblečení. Co byste řekli o náladě zachycené na fotografii? Při jaké příležitosti byla podle vás fotografie pořízena?

📷 Fotografie

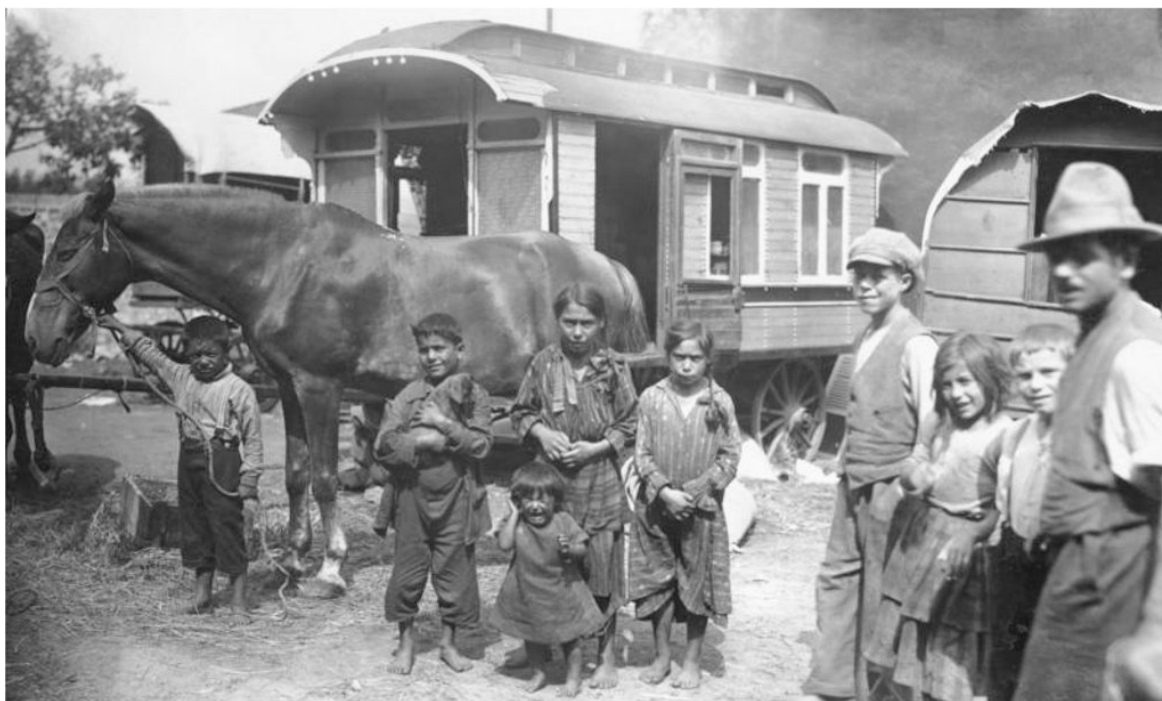
Sinto Max Bamberger (napravo) s rodinou na fotografii i z roku 1935. Dokumentační centrum německých Sintů a Romů, Heidelberg, Německo.

<https://www.romasintigenocide.eu/cs/a>

A3 Potulní umělci

Přestože se většina středo- a východoevropských Romů usadila již před stovkami let, některé rodiny Sintů v západní Evropě dále objížděly trhy se svými povozy. Romové a Sintové obchodovali s dobytkem, koňmi či starým železem a živilo se jako kováři, brusiči a dráteníci. V létě se obvykle vydávali na tradiční cesty a na zimu se vraceli do svých domovských obcí.

1910

1951

1926

💡 Víte, že

... před rokem 1950 se po většině evropských zemí pohybovalo mnoho kočovníků, kteří nebyli Romové ani Sintové, a žili s rodinami v obytných vozech a cestovali za prací?

✎ Váš úkol

Srovnajte fotografie na stranách A.2 a A.3. Co z fotografií vyčtete o životě obou rodin? Napadnou vás tři příklady lidí, kteří při práci často cestují? Jaké má takový život výhody a nevýhody?

📷 Fotografie

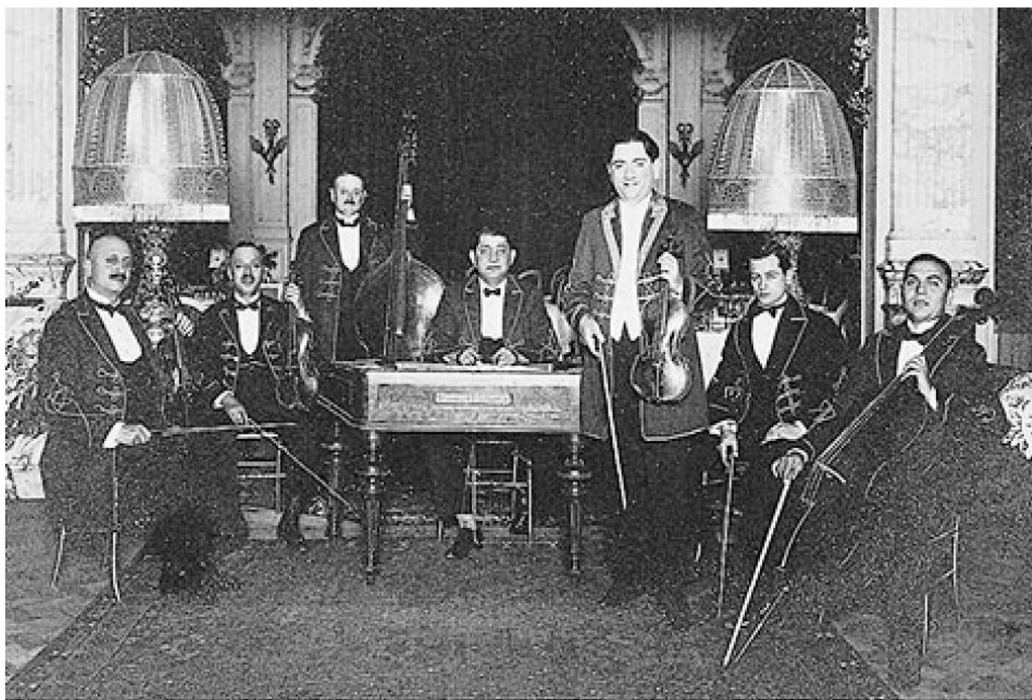
Rodina kočovných německých Sintů v obytném voze. Archiv města Ravensburg, Německo.

<https://www.romasintigenocide.eu/cs/a>

A4 Hudebníci

Romové a Sintové se řadu století živilí jako profesionální hudebníci na šlechtických dvorech a v koncertních sálech. Od 19. století se začali odborně vzdělávat v hudebních školách, na konzervatořích a vysokých školách. Mnoho chudých Romů si v zimě přivydělávalo tím, že hráli na tanečních zábavách a svatbách. V mnoha romských rodinách se děti dodnes učí hře na hudební nástroj od svých rodičů.

1910

1951

1930-38

💡 Víte, že

... tzv. cikánskou muziku, kterou hrají „cikánské orchestry“, ve skutečnosti vytvořili v 19. století maďarští hudebníci? Nemá nic společného s tradiční hudbou Romů a Sintů.

✎ Váš úkol

Znáte nějaké jiné slavné rodiny hudebníků? Zjistěte více o romské hudbě a romských hudebnících ve vaší zemi.

📷 Fotografie

Maďarský „Cikánský orchestr Béla Ruha“ v hotelu v nizozemském Haagu ve třicátých letech 20. století. Etnografické muzeum, Budapešť, Maďarsko.

<https://www.romasintigenocide.eu/cs/a>

A5 Zemědělci

Většina Romů ve střední Evropě se živila prací na velkých statcích a jako sezónní dělníci, kteří pomáhali malým zemědělcům se sklizní. Ve východoslovenských okresech Prešov a Košice tvořili Romové vysoký podíl venkovského obyvatelstva. Žijí v tomto regionu po staletí.

1910

1951

1930-40

💡 Víte, že

... ve střední a východní Evropě nepracovali zemědělní dělníci za peníze, ale za stravu?

... jim výměnou za práci bylo někdy povoleno, aby si postavili obydlí na pozemcích zaměstnavatele nebo na obecní půdě?

✎ Váš úkol

Popište, co dělají lidé na fotografii i. Jaký druh práce vykonávají děti ve vaší zemi? Jak se k takové práci staví právo?

📷 Fotografie

„Při výrobě valků každý pomáhá...“ Fotografie východoslovenské rodiny při výrobě cihel. Krajské muzeum v Prešově, Slovensko.

<https://www.romasintigenocide.eu/cs/a>

A6 Řemeslníci

Mnoho Romů, kteří žili usazeně, putovalo po kraji a živili se jako dráteníci, brusiči a hudebníci; jiní byli zruční košíkáři a řezbáři a vyráběli koryta, sudy, lžíce a košťata.

1910

1951

1928-34

💡 Víte, že

... policie pořádala pravidelné zátahy v romských osadách a vedla si seznamy jejich obyvatel?

... jedním z hlavních úkolů mezinárodní policejní organizace Interpol byl dohled nad Romy a Sinty a jejich evidence?

✎ Váš úkol

Jak policejní fotograf zachytil lidi na této fotografii i? Co kdo na fotografii i dělá? Proč byli lidé vyfoceni právě takto?

📷 Fotografie

Fotografi e policejního zátahu v romské osadě ve vesnici Gritsch v rakouském Burgenlandsku. Všichni obyvatelé domu se museli postavit před dům se svými pracovními nástroji. Fotografie byla pořízena jako záznam policejní práce. Burgenlandský zemský archiv, Eisenstadt, Rakousko.

<https://www.romasintigenocide.eu/cs/a>

A7 Školák

Karl Stojka se narodil v roce 1931 v malé vesnici v Dolním Rakousku. Jeho rodina patřila k Lovárům, podskupině Romů. Byli to zámožní obchodníci s koňmi a v létě cestovali po Štýrsku, Burgenlandsku a Dolním Rakousku. V zimě se obvykle zdržovali ve Vídni či v jejím okolí. Poté, co nacisté zabrali Rakousko, již rodina v létě nemohla cestovat a usadila se ve Vídni. Děti – Karl a jeho tři sestry a dva bratři – chodily ve Vídni do školy a brzy si tam vytvořily mnoho přátel. Karlův otec se jmenoval Karl Horvath, ale každý ho znal pod přezdívkou Wakar. Jeho matka se za svobodna jmenovala Sidi Stojka, lidé však často používali příjmení Rigó, neboť rodina byla s touto velkou a slavnou lovárskou rodinou spřízněna.

💡 Víte, že

... za holocaustu bylo podle odhadů zavražděno přibližně 1,5 milionu dětí včetně zhruba 1,2 milionu dětí židovských?

... děti byly jednou z největších skupin obětí nacistického režimu?

✎ Váš úkol

Jaké další podskupiny Romů a Sintů existují?

📷 Fotografie

Fotografie devítiletého Karla Stojky byla pořízena ve Vídni v roce 1940. Německý spolkový archiv, Berlín/Lichterfelde, Německo.

1910

1951

1940

<https://www.romasintigenocide.eu/cs/a>

A8 Stereotyp

V 19. století se stereotypní představy o Romech začaly zcela běžně objevovat v novinách, knihách a na fotografiích. V první polovině 20. století byly velice oblíbené tzv. „cikánské“ pohlednice. Zachycovaly touhu lidí po svobodném způsobu života. Většina lidí, kteří se nikdy nedostali do osobního styku s Romy nebo Sinty, si své představy o nich tvořila právě z takovýchto ilustrací.

1910

1951

1910-30

💡 Víte, že

... na začátku 20. století již více než 90 procent evropských Romů a Sintů nežilo v obytných vozech? Životní styl malé skupiny Romů a Sintů se stal stereotypem, který byl přičítán všem členům tohoto etnika.

✎ Váš úkol

Popište, co vidíte na pohlednici. Co jednotliví lidé dělají? Co ve výjevu zachyceno není?

📷 Fotografie

Česká pohlednice z počátku 20. století. Muzeum romské kultury, Brno, Česká republika.

<https://www.romasintigenocide.eu/cs/a>

B1 Světová hospodářská krize

Během světové hospodářské krize přišly ve střední Evropě o práci miliony lidí. V této době mělo jen málo střeoevropských zemí zavedeno zdravotní pojištění, dávky v nezaměstnanosti či důchodové systémy. Mnoho z těch, kdo ztratili zaměstnání, odešlo z měst a vrátilo se do rodných vesnic. Tam tito lidé začali vykonávat práce, které do té doby zastávali Romové. Netrvalo dlouho a mnoho Romů začalo trpět hlady a místní úřady musely chudým vyplácet podporu. Napětí sílilo a řada obcí se jednoduše chtěla těchto chudých a hladovějících lidí zbavit.

1910

1951

1927-37

💡 Víte, že

... obecní rady měly povinnost ubytovat nejchudší obyvatele obce, zajistit jim stravu a uhradit za ně účty za lékařskou péči a pobyt v nemocnici?

... v dvacátých a třicátých letech 20. století vzrostla úmrtnost romských dětí na více než 50 procent? Jinými slovy, více než polovina romských dětí zemřela před svými druhými narozeninami.

✎ Váš úkol

Diskutujte o sociálních skupinách, jež jsou závislé na podpoře, kterou jim poskytuje zbytek společnosti. Zamyslete se nad tím, proč bývá taková podpora často zpochybňována.

📷 Fotografie

Obyvatelé romské osady v rakouském Oberwartu. Policejní fotografie e pořízená ve třicátých letech 20. století zachycuje policejní práci. Burgenlandský zemský archiv, Eisenstadt, Rakousko

<https://www.romasintigenocide.eu/cs/b>

B2 Konkurence

Dráteníci chodili od vesnice k vesnici a spravovali venkovským rodinám hrnce a pánve. Za světové hospodářské krize proti této vnější konkurenci protestovalo mnoho místních řemeslníků a obchodníků. Potulní obchodníci a řemeslníci byli stále častěji vytlačováni z tržišť a dalších míst, kde se obchodovalo. Romové a Sintové bývali zpravidla zatčeni policií a museli platit vysoké pokuty jen za to, že pracovali.

1910

1951

1927-37

💡 Víte, že

... aby ochránily své zručné dělníky, řemeslníky a obchodníky, stále více obcí, a dokonce celé kraje zaváděly nařízení, která Romům a Sintům zakazovala, aby na jejich území provozovali své tradiční živnosti?

✎ Váš úkol

Proč lidé akceptují „nelegální“ práci? Jaké má taková práce nevýhody pro ty, kdo ji vykonávají?

📷 Fotografie

Potulní dráteníci ve vesnici v severním Burgenlandsku v Rakousku v období mezi světovými válkami. Rakouská národní knihovna, Vídeň, Rakousko.

<https://www.romasintigenocide.eu/cs/b>

B3 Policejní kontroly

Od devadesátých let 19. století byli evropští Romové a Sintové v rostoucí míře v hledáčku policie a byli stále častěji kontrolováni. Úřady zavedly předpisy, které ovlivňovaly jejich každodenní život a práci. Romové, kteří pracovali bez povolení, museli zaplatit pokutu a z „potulky“ a „žebrání“ se staly trestné činy.

1910

1951

1919-37

💡 Víte, že

... pro řadu policistů představovala práce s „cikány“ lákavé profesní vyhlídky, neboť při ní mohli využívat moderní techniky jako fotografii i a snímání otisků prstů a pracovat s kolegy z jiných zemí?

✎ Váš úkol

Popište, jaký dojem ve vás fotografi e vyvolává. Zjistěte, zda je žebrání ve vaší obci nebo zemi povoleno, či zda je nezákonné. Diskutujte o důvodech, proč je žebrání nezákonné a proč jsou za ně ukládány pokuty.

📷 Fotografie

Policie kontroluje průkaz totožnosti během zátahu v romské osadě v Allhau v zemi Burgenlandsko, fotografi e pochází z období mezi světovými válkami. Burgenlandský zemský archiv, Eisenstadt, Rakousko.

<https://www.romasintigenocide.eu/cs/b>

B4 Identifikace

Od roku 1912 francouzské úřady vyžadovaly, aby každý, kdo nemá trvalý pobyt, u sebe nosil tzv. antropometrickou knížku („carnet anthropométrique“). Jednalo se o první doklad svého druhu, který obsahoval popis fyzických rysů a také fotografi i a otisky prstů. Ostatní evropské země tento příklad brzy následovaly.

1910

1951

1912

💡 Víte, že

... Romové a Sintové byli první Evropané, kteří u sebe museli nosit průkaz totožnosti?

... moderní pasy se začaly běžně používat až po druhé světové válce?

✍ Váš úkol

Jakými doklady prokazujete svoji totožnost? Kolik toho o vás tyto doklady vypovídají? Co o člověku říká průkaz totožnosti?

📷 Fotografie

Francouzská antropometrická knížka, tzv. „carnet anthropométrique“, je zvláštní průkaz totožnosti pro lidi bez trvalého pobytu, v němž jsou vloženy fotografie a u dolního okraje otisky prstů. O nositeli tohoto dokladu není známo více informací. Sběrka Emmanuela Filhola, Bordeaux, Francie.

<https://www.romasintigenocide.eu/cs/b>

B5 Evidence

Se vzestupem moderního národního státu na sklonku 19. století se registrace stala běžnou pro všechny občany. Ve dvacátých a třicátých letech 20. století zemské a místní úřady ve stále větším počtu států začaly evidovat místní Romy a Sinty ve zvláštních „cikánských soupisech“ a vydávat jim zvláštní průkazy totožnosti, které museli mít neustále u sebe.

1910

1951

1937

💡 Víte, že

... jeden z hlavních úkolů Interpolu, mezinárodního policejního sdružení, které bylo založeno ve Vídni v roce 1923, spočíval v registraci a kontrolách evropských Romů a Sintů?

✍ Váš úkol

Existují ve vaší zemi zákony, které jsou diskriminační vůči některým skupinám společnosti? Uveďte dva příklady. Existují ve vaší zemi zvláštní rejstříky pro příslušníky etnických či jazykových skupin nebo náboženských menšin?

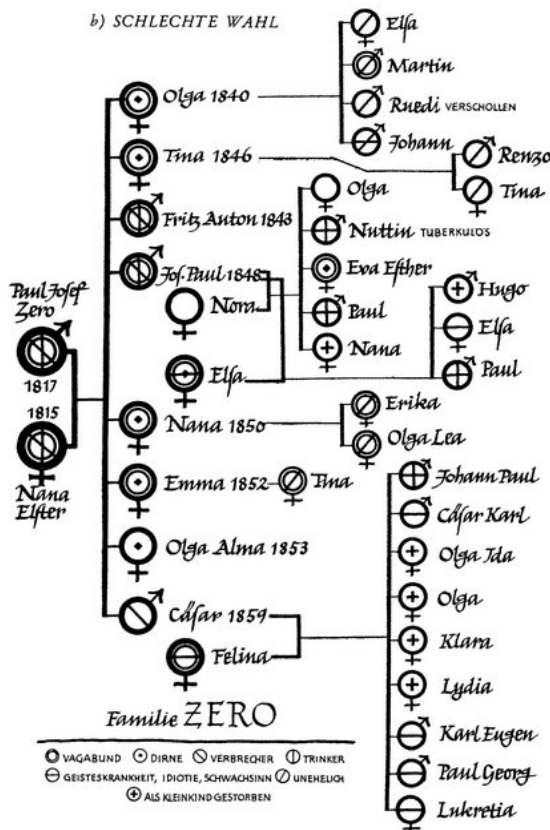
📷 Fotografie

„Cikánský průkaz totožnosti“ („cigányigazolvány“) s fotografií a otisky prstů, vydaný ve městě Szentgotthárd na rakousko-maďarské hranici v roce 1937. Sběrka Jánose Barsonyho, Budapešť, Maďarsko.

<https://www.romasintigenocide.eu/cs/b>

B6 Eugenika

Eine einzige Mißheirat bedeutet oft Entartung und Schädigung des Erbgutes auf Generationen hinaus. Kranke, körperlich und geistig mißratene Kinder bringen Kummer, Leid und Not, wenn nicht gar Schande für die Eltern.

Rasovou teorii, podle níž Romové a Sintové „znečišťují“ genofond evropského obyvatelstva, poprvé představili švýcarští psychiatři a později se k ní přihlásili nacisté. V roce 1905 Josef Jörger, švýcarský psychiatr a zastánce eugeniky, použil tento genealogický strom k tomu, aby ukázal, jak byla rodina Zerových (zero = nula, jde o záměrně negativní pseudonym) údajně „znečištěna“ sňatkem s ženou z rodiny kočovníků. Ve studii byli různí příslušníci rodiny očerněni obecnými, subjektivními a moralizujícími nálepkami, např. „prostitutka“, „zločinec“, „slaboduchý“ a „nemanželský“. Podle teorie eugeniky se sociální chování do značné míry dědí. Eugenické hnutí tudíž doporučovalo, aby byla genetická skladba obyvatelstva vylepšena pomocí „rasové hygieny“ včetně nucené sterilizace, pokusů na lidech a oddělení „nežádoucích“ skupin.

💡 Víte, že

... Adolf Hitler nebyl jediným zastáncem teorie eugeniky? Hlásili se k ní také známí vzdělanci a politici, např. Winston Churchill, H. G. Wells, Theodore Roosevelt, George Bernard Shaw, John Maynard Keynes a Linus Pauling.

... eugenické hnutí se zrodilo v USA ve dvacátých a třicátých letech 20. století, ale různé programy byly prováděny také ve Švýcarsku, Brazílii, Švédsku a v mnoha dalších zemích?

✍️ Váš úkol

Jakým způsobem se dnes hovoří o otázce „žádoucích“ a „nežádoucích“ členů společnosti?

📷 Fotografie

Genealogický strom rodiny Zerových má znázornit teorie Josefa Jörgera o negativních dopadech smíšeného sňatku s příslušníkem rodiny kočovníků. Sbírka Thomase Huonkera, Curych, Švýcarsko.

<https://www.romasintigenocide.eu/cs/b>

1900

1951

1905

B7 Segregace

Zástupci místních rad a politických stran se zúčastnili různých „konferencí o cikánech“, kde řešili problémy, s nimiž se potýkaly místní úřady, které již nebyly schopny nebo ochotny dále nést fi nanční zátěž tvořenou vysokým počtem strádajících romských obyvatel. Účastníci diskutovali o možných řešeních, např. o vytvoření „cikánské rezervace“, deportaci těchto lidí na ostrov v Tichomoří nebo zřízení pracovních táborů pro nezaměstnané Romy.

1910

1951

1933

💡 Víte, že

... údajná „nechvalně známá zločinnost“ Romů a Sintů bývala často přímým důsledkem „cikánských“ zákonů a předpisů, které ukládaly pokuty za žebrání, kočování ve velkých skupinách a práci hudebníků?

✎ Váš úkol

Vžijte se do některého z dětí, člena komise nebo náhodného kolemjdoucího a vysvětlete, co se na fotografii i odehrává.

📷 Fotografie

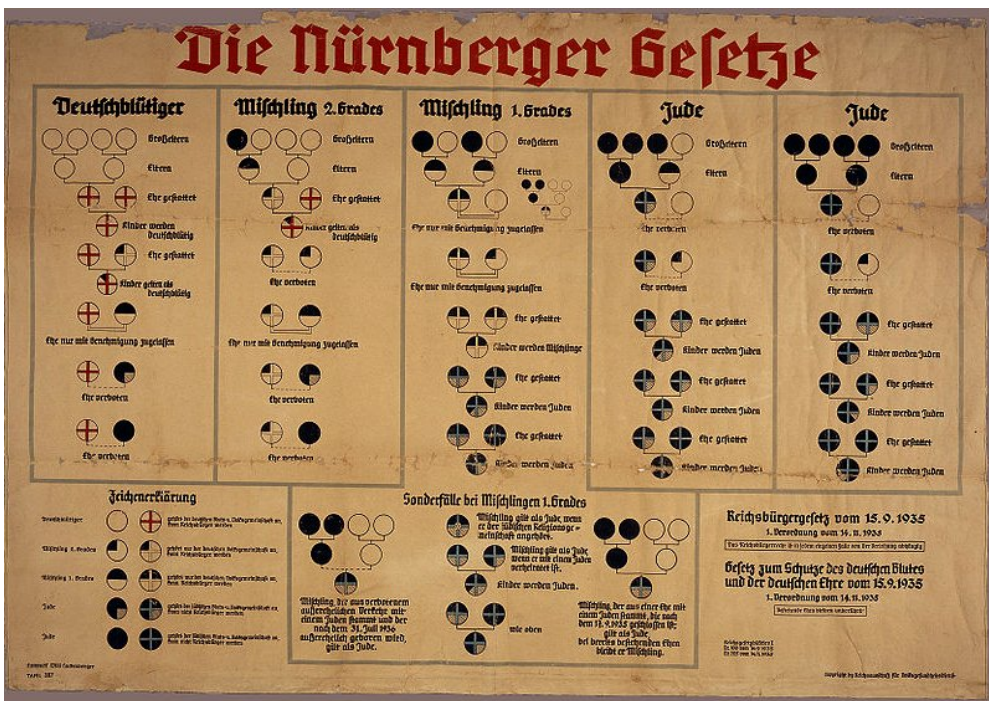
Inspekce životních podmínek v romské osadě v rakouském Oberwartu dne 15. ledna 1933, prováděná členy komise, kteří se zúčastnili konference k „cikánskému problému“. Burgenlandský zemský archiv, Eisenstadt, Rakousko.

<https://www.romasintigenocide.eu/cs/b>

C1 Rasová ideologie

Nacisté zavedli Norimberské zákony, aby zabránili rozměňování „árijské“ rasy, kterou považovali za nadřazenou, rasami, které byly podle nich podřadné, např. Židy, Romy, Sinty, černochoy, Slováky a mnoha dalšími. Nacisté byli přesvědčení, že intelektuální schopnosti, sociální chování i morální hodnoty jsou dědičné.

1910

1950

1935

💡 Víte, že

... lidé označovaní jako „cikáni“ si nesměli brát árijské Němce ani s nimi navázat vztah?

✍ Váš úkol

Promluvte si o tom, proč již není rasový koncept považován za vědecky přijatelný. Získejte informace o Deklaraci UNESCO o rase a rasových předsudcích.

📷 Fotografie

Plakát, který vysvětloval ustanovení Norimberských rasových zákonů, pravděpodobně měl být vyvěšen na veřejných úřadech po roce 1935. Německý spolkový archiv, Koblenz, Německo.

<https://www.romasintigenocide.eu/cs/c>

C2 „Rasová věda“

V roce 1936 nový Výzkumný ústav pro rasovou hygienu a biologii obyvatelstva při Říšském ministerstvu zdravotnictví v Berlíně zahájil „rasový výzkum“ Sintů a Romů v Německu, Rakousku a na území dnešní České republiky, který později probíhal za spolupráce s Ústavem kriminální biologie. Výzkumný ředitel Robert Ritter a jeho asistentka Eva Justin vytvořili genealogické stromy jednotlivých rodin Sintů a Romů, jejichž kořeny v mnoha případech sahaly hlouběji než sto let do minulosti. Vyfotografovali a změřili jim části těla a zaevidovali jejich krevní skupinu a barvu vlasů a očí.

1910

1950

1936

💡 Víte, že

... po roce 1941 byly tyto seznamy používány k výběru Romů a Sintů, kteří měli být deportováni do koncentračních táborů?

✎ Váš úkol

Co chtěl fotograf touto fotografií sdělit? Zjistěte, zda úřady ve vaší zemi stále shromažďují „rasové“ informace.

📷 Fotografie

„Rasový hygienik“ Robert Ritter (vpravo) a jeden z jeho asistentů odebírají vzorek krve mladé německé Sintce. Fotografie byla pořízena v roce 1936 jako záznam jejich výzkumné práce. Německý spolkový archiv, Koblenz, Německo.

<https://www.romasintigenocide.eu/cs/c>

C3 „Prevence kriminality“

Nacisté schválili celou řadu zákonů a předpisů, které Romy a Sinty označovaly za „rozené zločince“. Tvrdili, že i když Rom ještě žádný trestný čin nespáchal, dříve nebo později se ho dopustí, protože je to součástí jeho biologického dědictví. V zájmu „prevence kriminality“ proto nacisté zatýkali nejen ty, kdo se skutečně dopustili trestného činu, ale také lidi, kteří by jej podle nich mohli jednoho dne spáchat.

1910

1950

1940

💡 Víte, že

... nacisté byli přesvědčeni, že Romové a Sintové dědí své údajně „asociální“ chování po svých předcích?

... v rámci tzv. „prevence kriminality“ bylo takto vyfotografováno mnoho dětí?

✎ Váš úkol

Proč si myslíte, že byl Karl Stojka z Vídně zařazen do evidence? Kdo bývá obvykle takto vyfotografován? Popište, jak se liší účinek těchto fotografií i ve srovnání s jedinou fotografií Karla Stojky na straně A.8.

📷 Fotografie

Evidenční karta Karla Stojky, kterou na jméno Karl Rigo v roce 1940 vystavili podřízení „rasového vědce“ Roberta Rittera. Německý spolkový archiv, BerlínLichterfelde, Německo.

<https://www.romasintigenocide.eu/cs/c>

C4 Místní tábory

První „cikánské“ tábory v Třetí říši nebyly zřízeny úředníky nacistické strany nebo jednotkami SS, ale německými místními úřady. V roce 1935 přinutila městská rada Kolína nad Rýnem 500 Sintů a Romů, aby opustili své byty, domy a stanoviště maringotek, a přestěhovala je do nového „cikánského“ tábora na okraji města ve čtvrti Bickendorf. Obdobné tábory byly zřízeny v Hamburku, Düsseldorfu, Berlíně, Frankfurtu nad Mohanem, Essenu a Hannoveru.

1910

1951

1937

💡 Víte, že

... během olympijských her v Berlíně v roce 1936 byli Sintové a Romové násilně přestěhováni z města do tábora v okrajové čtvrti Marzahn, kde museli žít v obytných přívěsech? Tábor mohli opustit pouze v případě, že měli mimo něj stálé zaměstnaní.

✎ Váš úkol

Zjistěte více o nuceném přestěhování či deportaci lidí v Evropě. Kdo rozhoduje o tom, kde lidé mohou žít, a proč? Které organizace proti tomu protestují?

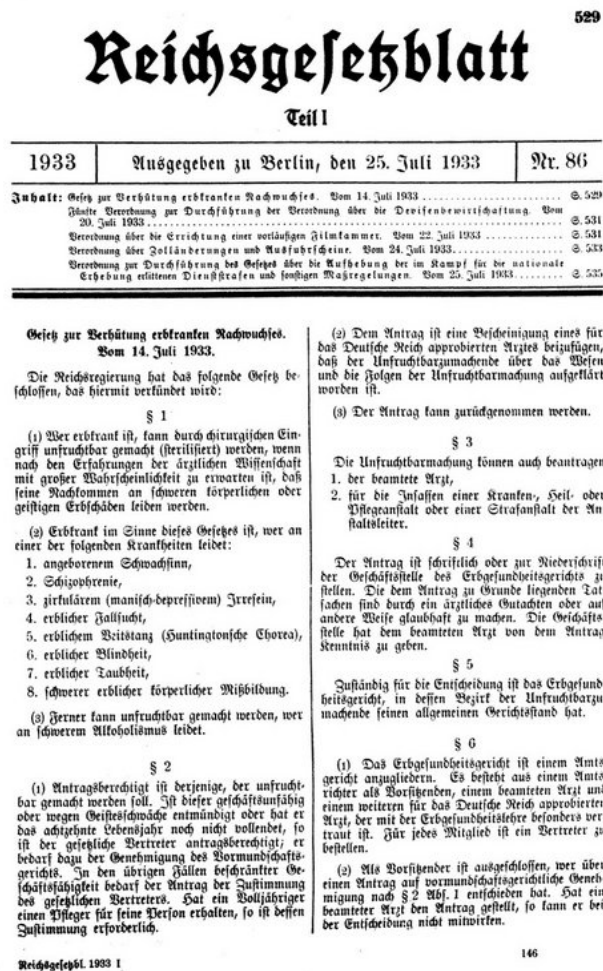
📷 Fotografie

Rodina německých Sintů v táboře v Bickendorfu v Kolíně nad Rýnem dne 12. prosince 1937. Německý spolkový archiv, Koblenz, Německo.

<https://www.romasintigenocide.eu/cs/c>

C5 Sterilizace

529

Nr. 86

146

1910

1951

1933

Zákon z roku 1933 o prevenci geneticky poškozených potomků legalizoval nucenou sterilizaci všech mužů a žen, které nacisté považovali za společensky nežádoucí, včetně lidí s fyzickým či duševním postižením, příslušníků údajně „podřadných ras“ a tzv. „rozených zločinců“. V letech 1933 až 1945 bylo proti své vůli sterilizováno 400 000 lidí včetně mnoha Romů a Sintů. Někteří muži a ženy díky sterilizaci unikli koncentračním táborům, jiní byli nuceně sterilizováni až po deportaci do tábora. Tento zákon byl zrušen až v roce 1988, přičemž obětem nebylo nikdy vyplaceno žádné odškodnění.

💡 Víte, že

... obdobné zákony existovaly v mnoha dalších zemích včetně Švédska, Finska, Norska, Dánska, Švýcarska a USA? V některých zemích byly romské ženy sterilizovány proti své vůli až do sedmdesátých let 20. století.

✍️ Váš úkol

Dokážete vyjmenovat země, kde se dodnes provádí nucená sterilizace? Vytvořte seznam případů, k nimž došlo v poslední době. Zamyslete se nad tím, co to znamená, jsou-li lidé připraveni o možnost mít děti.

📷 Fotografie

Plné znění zákona je k dispozici v databázi historických právních textů Rakouské národní knihovny (ALEX), která je dostupná prostřednictvím tohoto odkazu <http://alex.onb.ac.at>.

<https://www.romasintigenocide.eu/cs/c>

C6 Vyloučení

V roce 1933 vyhrál německý boxer Johann Wilhelm Trollmann – jemuž rodina a přátelé přezdívali Rukeli – mistrovství Německa v boxu v polotěžké váze v souboji s úřadujícím mistrem Adolfem Wittem. Jelikož Trollmann pocházel z rodiny Sintů, rozhodčí nejprve odmítli jeho vítězství uznat a prohlásili výsledek za neplatný. Poté pod tlakem veřejnosti změnili názor, o deset dní později však byl titul Trollmannovi znovu odebrán kvůli chování, které „není hodno muže“. Byl zatčen a deportován do koncentračního tábora, kde byl podle zpráv nucen boxovat proti nekonečné řadě příslušníků SS. V roce 1944 byl zavražděn ve Wittenberge, pobočném táboře koncentračního tábora v Neuengamme.

💡 Víte, že

... ve třicátých letech 20. století si Johann Trollmann osvojil taneční styl boxování, který se později stal poznávacím rysem mistra světa v těžké váze Cassiuse Claya (Muhammad Ali)?

... Německé boxerské asociaci trvalo 70 let, než tuto nespravedlnost napravila a v roce 2003 zařadila Johanna Wilhelma Trollmanna na seznam mistrů Německa v polotěžké váze?

✎ Váš úkol

Znáte nějaké další sportovce, kterým byly z politických důvodů odebrány jejich tituly?

📷 Fotografie

Ofi ciální fotografie Johanna Wilhelma Trollmanna pořízená Hansem Firzlauffem v roce 1928. Dokumentační centrum německých Sintů a Romů, Heidelberg, Německo.

<https://www.romasintigenocide.eu/cs/c>

1910

1951

1928

C7 Propuštění

Bernhard Steinbach byl voják německého Wehrmachtu, ale když se zjistilo, že pochází z rodiny Sintů, byl z armády propuštěn a uvězněn ve Wiesbadenu. Ve Wehrmachtu sloužila také řada dalších Sintů a Romů a bojovali za Německo na různých frontách – zatímco příslušníci jejich rodin byli deportováni a vyvražďováni v koncentračních táborech. V roce 1943 byl Bernhard Steinbach s rodinou deportován do tábora Auschwitz (Osvětim). „Od začátku jsem v lágru pracoval jako úředník. Každé ráno jsem musel zapsat identifi kační čísla těch, kdo zemřeli. Každý den zemřelo nejméně čtyřicet nebo padesát lidí. Později, když byl lágr přelidněn, počet mrtvých soustavně rostl. Mezi vězni propukla řada onemocnění včetně malárie a různých forem tyfu a břišního tyfu a počet mrtvých rostl a rostl. Každé ráno byli spočítáni ti, kdo ještě stále byli schopní pracovat, a ti byli využíváni k nuceným pracím při stavbě budov a silnic mimo lágr.“ Tak Bernhard Steinbach později popsal svoji úlohu v táboře. Byl jedním z hrstky z rodiny Steinbachů, kdo přežil různé koncentrační tábory, v nichž nacisté zavraždili jeho 45 příbuzných.

1910

1951

1941

💡 Víte, že

... vojákům, o nichž se zjistilo, že jsou Romové nebo Sintové, byla obvykle udělena propustka, aby mohli být zatčeni doma, a ne před svými kamarády?

✍️ Váš úkol

Zjistěte více o životě Bernharda Steinbacha po roce 1945.

📷 Fotografie

Fotografie z vojenské knížky v majetku rodiny. Dokumentační centrum německých Sintů a Romů, Heidelberg, Německo.

<https://www.romasintigenocide.eu/cs/c>

C8 Zbavení majetku

Při deportaci rodinám Romů a Sintů místní úřady zabavily veškerý majetek. Jejich domy byly zničeny a jejich koně a povozy prodány. Výnosy z prodeje byly použity k zaplacení dozorců v táborech. Po válce nebylo přeživším nikdy poskytnuto žádné odškodnění za majetek, o který přišli.... jen v samotné rakouské zemi Burgenlandsko bylo v letech 1939 až 1945 zničeno Romům a Sintům více než 1350 domů?

Zu G.Zl.XI-589/26 vom 2.10.41. Markt: Halbtürn.

Verzeichnis
über das bewegliche und unbewegliche Vermögen der von Halbtürn nach Lackenbach abtransportierten Zigeuner.

L.Zl.	Vermögens-Eigentümer	Art des Vermögens	Verkaufs- erlös im Licitationsw. den	Vorhande- erlös in ne Schul-	Gläubiger	Anmerkung
1	Ujvary Stefan, geb. 16.11.1895 u. Gattin Kath., geb. Hodosch, geb. am 14. Dez. 1903	1 Wohnhütte Div. Einrichtungsgegenst.	270.-	25.-	Steuerschuld Kaufm. Rupp	361.-
			91.-	28.60		53.60 307.40
2	Ujvary Georg, geb. 4. III. 1902 u. Gattin Katharina, geb. Ujvary, geb. am 15. 4. 1901	Div. Einrichtungsgegenst. 78.-kg Weizen 1 Schwein, ca 80.-kg (+) 1 Schaf	150.90	5.-	Juliana Kiss Kaufm. Gyürü Kaufm. Rupp	169.54
			18.64	38.-		60.90 108.64
3	Ujvary Elisabeth, geb. am 12. 7. 1874 in Halbtürn	1 Wohnhütte	74.-	12.15	Kaufm. Rupp	74.- 12.15 61.85
4	Ujvary Juliana, geb. am 3. April 1884 in Halbtürn	1 Wohnhütte	350.-	----	-----	350.-
5	Ujvary Raimund, geb. 20. 7. 1900 u. Gattin Barbara, g. Horvath, geb. am 8. VIII. 1910 in Winden	1 Wohnhütte	170.-	18.20	für einen Kindersarg	170.- 18.20 151.80
6	Eigentümer unbekannt	1 Wohnwagen	85.-	----	-----	85.-
7	Eigentümer unbekannt	2 Wohnwagen	100.-	-----	-----	100.-
Gesamterlös:			1309.54	144.85	---	1164.69 RM

+) Das Schwein und Schaf wurde von der Lagerverwaltung Lackenbach abgeholt und dorthin überstellt.-

Halbtürn, am 7. Febr. 1942. Der Bürgermeister: [Signature]

1910

1951

1942

💡 Víte, že

... jen v samotné rakouské zemi Burgenlandsko bylo v letech 1939 až 1945 zničeno Romům a Sintům více než 1350 domů?

... když se ti, kdo přežili koncentrační tábory, vrátili, neměli kde zůstat a museli se doprošovat místních úřadů, aby je nechaly přespávat ve stodolách a stájích?

✍️ Váš úkol

Co vám tento dokument říká o majetku a životních podmínkách bývalých vlastníků?

📷 Fotografie

„Soupis nemovitého a movitého majetku cikánů transportovaných z Halbtürnu do Lackenbachu“, 2. 7. 1942. Archiv obce Halbtürn, Rakousko.

<https://www.romasintigenocide.eu/cs/c>

C9 Pracovní tábory

Handwritten list of names and locations of Romani and Sinti workers in concentration camps. The text is written in German and lists names, numbers, and locations of camps.

Number	Name	Location
84	Klaus Nr. 84	Gustav Karoly Arbeitslager Kobenz
85	Viktor	" " " "
93	Peter Florvath	" " " "
93	Karl	" " " "
83	Peter Karoly	Arbeitsl. Hinterberg bei Leoben
97	Julius	" " " "
98	Josef	" " " "
85	Ernst	" " " "
101	Franz	" " " "
84	Peter Karoly	Arbeitslager St. Lambrecht
84	Helmut	" " " "
92	Franz	" " " "
92	Adolf	" " " "
86	Adolf	" " " "
88	Michael	" " " "
87	Ludwig	" " " "
89	Julius	Karoly Arbeitslager Lackenbach Fehrbach Wien Kreis
100	Franz	" " " "
99	Franz	" auf unbestimmten Arbeits-Lager

Program deportací byl spuštěn bezprostředně po „anšlusu“, tedy po připojení Rakouska k německé říši v roce 1938. Tisíce rakouských Romů a Sintů byly zbaveny občanských práv a deportovány buď do koncentračních táborů v Německu, nebo do táborů nucených prací v blízkosti důležitých veřejných staveb, např. přehrad, dálnic nebo elektráren. Tento dokument pochází z obce Spitzzicken/Hrvatski Cikljin v Burgenlandsku a uvádí výčet 19 místních Romů a táborů, kam byli odvezeni.

💡 Víte, že

... v roce 1938 již většina Romů a Sintů nebyla nezaměstnaná? Našli si nová zaměstnání, která vznikla v důsledku přechodu německého průmyslu na válečnou výrobu.

... kvůli deportaci většiny tělesně schopných mužů a žen nebylo, kdo by se staral o tisíce závislých dětí a starších lidí? Místní úřady tudíž musely na péči o chudé vynakládat dokonce ještě vyšší částky než dříve

✍️ Váš úkol

Dodnes slycháváme, že by nezaměstnaní lidé měli být k práci přinuceni. Co si o tom myslíte? Čeho jste si na seznamu všimli?

📷 Fotografie

Seznam Romů deportovaných z obce Spitzzicken/ Hrvatski Cikljin v rakouském Burgenlandsku. Soukromá sbírka Gerharda Baumgartnera, Vídeň, Rakousko.

<https://www.romasintigenocide.eu/cs/c>

1910

1951

1940

C10 „Cikánské“ Tábořy

„Cikánský“ tábor v Lackenbachu zřídily různé okresní úřady v Dolním Rakousku a městský úřad ve Vídni. V určité době bylo v táboře v otřesných podmínkách umístěno až 2000 lidí; 273 z nich tam zemřelo. Vězni byli často zapůjčováni místním firmám na nucenou práci. Z celkového počtu 4000 vězňů jich bylo 2000 v roce 1941 deportováno do Lodže. Většina ostatních byla v roce 1943 transportována do tábora Auschwitz-Birkenau.

1910

1951

1940

💡 Víte, že

... tento tábor byl největším internačním táborem Romů a Sintů v celé Třetí říši?

✎ Váš úkol

Jaký tábor pro Romy a Sinty byl nejbliže vašeho bydliště? Co ho lidem připomíná dnes?

📷 Fotografie

Fotografie vídeňského policisty hlídajícího romské rodiny deportované do tábora v Lackenbachu, pořízená dne 23. listopadu 1940, kdy byl tábor otevřen. Soukromá sbírka Leopolda Bannyho, Lackenbach, Rakousko.

<https://www.romasintigenocide.eu/cs/c>

D1 Koncentrační Tábory

Jednotlivci z řad Romů a Sintů byli deportováni do koncentračních táborů už v roce 1938, v roce 1939 však byly zahájeny jejich masové deportace do Dachau, Buchenwaldu a Ravensbrücku, kam byly tisíce rakouských Romů a Sintů poslány na otrocké práce. Jelikož byli deportováni tělesně zdatní živitelé rodin, jejich rodiny zůstaly závislé na podpoře chudým – to přimělo místní úřady k tomu, aby usilovaly o deportaci dalších a dalších lidí. Vězni v koncentračních táborech byli příslušníky SS rozděleni do kategorií a na oblečení jim byly našity symboly označující, do jaké kategorie patří. Romové a Sintové museli obvykle nosit černý trojúhelník, který se používal pro „asociální“ vězně. Některé tábory měly samostatnou „cikánskou“ kategorii s hnědým trojúhelníkem.

💡 Víte, že

... Romové a Sintové byli vězněni téměř v každém koncentračním táboře v Třetí říši?

✎ Váš úkol

Identifi kační číslo jednoho z vězňů na fotografii i je 17093. Zkuste o tomto muži zjistit více.

📷 Fotografie

Rakouští Romové v koncentračním táboře v Dachau vyfotografovaní pro SS Friedrichem Franzem Bauerem. Archiv památníku v Dachau, Německo.

1910

1951

1938

<https://www.romasintigenocide.eu/cs/d>

D2 Táboř Smrti

Když v prosinci 1941 vypukla v „cikánském táboře“ v ghettu v polské Lodži (něm. Litzmannstadt) epidemie tyfu, bylo 4600 Romů zavražděno v „plynových vozech“ během transportu do Chełmna (něm. Kulmhof). Pouhých deset týdnů poté, co přijeli do Lodže, bylo všech 5007 rakouských Romů a Sintů mrtvých. 4400 z nich leží v neoznačených masových hrobech v lese u Chełmna, spolu se 150 000 Židy a tisíci sovětských válečných zajatců.

1910

1951

1941-42

💡 Víte, že

... když se znepokojení přátelé a příbuzní ptali po lidech, kteří byli deportováni v březnu 1942, a žádali o povolení, aby je mohli v Polsku navštívit, policie jim sdělila, že lidé, kteří byli „přesídleni“ do Lodže, nemají žádné právo na návštěvy? ... „plynové vozy“ byly poprvé použity k vraždám pacientů v ps

✎ Váš úkol

V jakých podmínkách žili lidé v ghettech? Jaké měly takové životní podmínky důsledky?

📷 Fotografie

Tento typ „plynového vozu“ značky Magirus-Deutz byl v letech 1941 a 1943 používán k vraždění rakouských Romů na cestě z „cikánského“ tábora v Lodži do tábora smrti v Chełmnu. Archiv Jad Vašem, dok. č. 1264/2, Jeruzalém, Izrael.

<https://www.romasintigenocide.eu/cs/d>

D3 Auschwitz-Birkenau

Dne 16. prosince 1942 vydal Heinrich Himmler rozkaz, aby všichni „cikáni“, kteří tehdy ještě žili v Německé říši, byli deportováni do tábora v Osvětimi. Tento tzv. osvětimský výnos byl začátkem poslední fáze plánu vyhlazení „cikánů“. Masové deportace německých, rakouských a českých Romů a Sintů do tábora Auschwitz-Birkenau byly zahájeny v březnu 1943. Přes 20 000 Romů a Sintů bylo vtěsnáno do 32 dřevěných baráků v „cikánském rodinném táboře“ v Auschwitz. Do července 1944 jich zemřelo přibližně 70 procent. Ti, kdo byli stále schopni pracovat, byli odvezeni do jiných koncentračních táborů. Zbýlých 2879 vězňů bylo zplynováno v noci 2. srpna 1944.

💡 Víte, že

... se vězni v „cikánském“ táboře vzbouřili? V květnu 1944, když měli být někteří z nich zplynováni, vyhnali Romové a Sintové dozorce SS z „cikánského“ tábora holemi a kameny.

✎ Váš úkol

Existuje jmenný soupis Romů a Sintů, kteří byli zavražděni v Auschwitz. Navštivte webovou stránku památníku v Osvětimi a zjistěte více.

📷 Fotografie

Oděvy byly v baráku rozloženy na podlaze v blízkosti kamen uprostřed fotografií, aby přes noc uschly. Jedná se o jedinou známou fotografii i „cikánského“ tábora Auschwitz-Birkenau. Německý spolkový archiv, Koblenz, Německo.

1910

1951

1943-44

<https://www.romasintigenocide.eu/cs/d>

D4 Sirotci

V květnu 1944 bylo do tábora Auschwitz-Birkenau deportováno 35 romských a sintských sirotek ze sirotčince sv. Josefa v Mulfingenu, který provozovaly řádové sestry. Církev se proti deportaci dětí nepostavila, ani se je nepokusila zachránit. Některé z dětí poté lékaři SS v Auschwitzu použili k lékařským pokusům. Pouze tři z 35 dětí přežily.

1910

1951

1944

💡 Víte, že

... mnoho romských a sintských sirotek a dětí z pěstounských rodin označených jako „cikáni“ bylo odebráno pěstounským rodinám a posláno do koncentračních táborů?

... většina z těchto dětí ani netušila, že jsou „cikáni“, nebo co toto označení znamená?

✎ Váš úkol

Na internetu lze zhlédnout filmový záznam s těmito dívkami. Jedna z nich se jmenuje Amalie Schaich. Zjistěte o ní více na stránkách www.romasinti.eu.

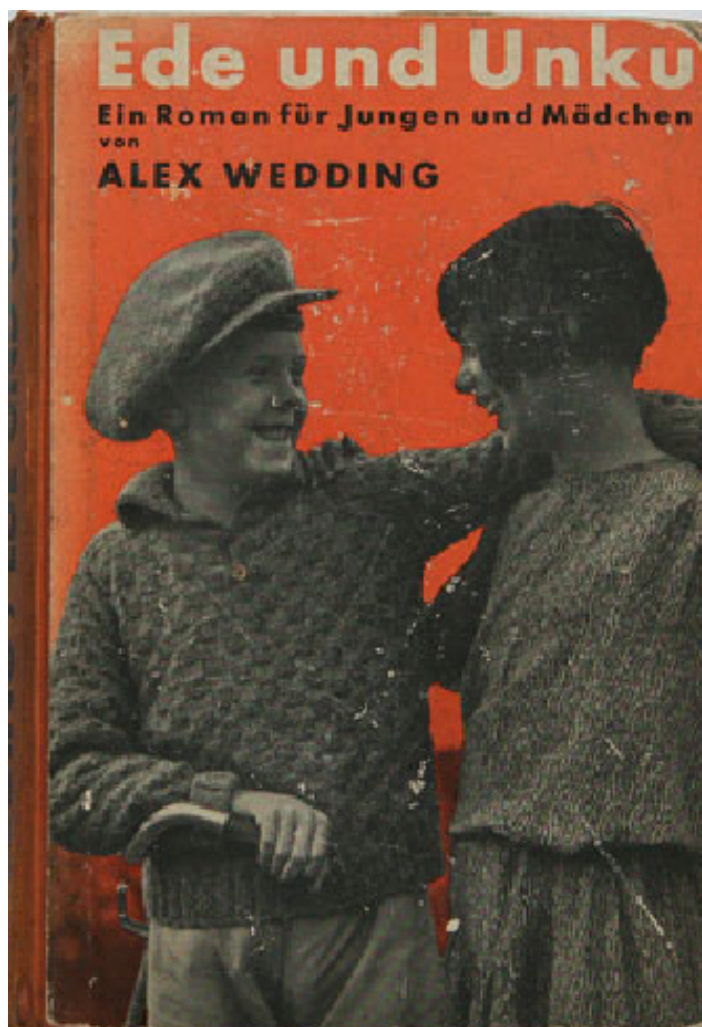
📷 Fotografie

Německé děti v sirotčinci v německém Mulfingenu v péči sester sv. Josefa. Dokumentační centrum německých Sintů a Romů, Heidelberg, Německo.

<https://www.romasintigenocide.eu/cs/d>

D5 Lékařské Pokusy

Erna Lauenburger byla mladá Sintka z Berlína, jako dospělá se přestěhovala do Magdeburgu a založila rodinu. V roce 1943 byla Erna s dvěma dcerami deportována do tábora Auschwitz-Birkenau, kde se stala obětí lékařských pokusů Josefa Mengeleho, lékaře SS. Byla zabita smrtící injekcí. V Auschwitz zahynuly také její dcery a manžel Otto Schmidt zahynul v koncentračním táboře Buchenwald. Erna Lauenburger byla inspirací knihy pro děti s názvem Ede a Unku spisovatelky Alexy Wedding, v níž se chlapec z Berlína spřátelí se sintsou dívkou. Ede a Unku byla v Německu v období mezi válkami jednou z nejoblíbenějších dětských knih a později byla zfi Imována. V roce 2011 byla po knize Ede a Unku pojmenována jedna z berlínských ulic.

💡 Víte, že

... při lékařských pokusech prováděných lékaři SS zemřely v koncentračních táborech tisíce vězňů – Romů a Sintů, Židů a nežidovských vězňů, mnozí z nich byli ještě dětmi.

... ti, kdo pokusy přežili, byli doživotně zmrzačeni?

✍️ Váš úkol

Lékaři nikdy nesmějí provádět pokusy na pacientech bez jejich vědomí a souhlasu. Proč podle vás lékaři toto pravidlo ignorovali?

📷 Fotografie

Obal prvního vydání knihy Alexy Wedding s názvem Ede a Unku navržený Johnem Heartfi eldem s fotografií emi Erny Lauenburger a jejího přítele Edeho. Vydavatelství Malik, Berlín, Německo.

<https://www.romasintigenocide.eu/cs/d>

1910

1951

1931-43

D6 Nucené Přesídlení

V roce 1942 byli osmiletá Anuta Branzan a její rodina nuceně přesídleni – spolu s dalšími 30 000 rumunskými Romy a Sinty – z Bukurešti do Podněstří na hranici s Ukrajinou. V táborech většinou stály primitivní baráky a mnoho deportovaných lidí muselo spát venku na polích nebo ve stodolách. Anuta tam přežila dva roky hladovění a nucených prací v nelidských podmínkách. Více než polovina všech deportovaných však zahynula.

1910

1951

1942

💡 Víte, že

... v Rumunsku žije největší počet Romů v Evropské unii, podle odhadů přibližně 1,8 z 2,5 milionu lidí?

... přibližně polovina lidí, kteří jsou považováni za Romy, se jako Romové nevnímá, ale polovina z těch, kdo skutečně Romové jsou, jako takoví nejsou uznáváni?

✍️ Váš úkol

Vyberte si okamžik ze života Anuty Branzan (před přesídlením, v táboře, po osvobození) a napište dopis, jaký by asi byla napsala kamarádce/kamarádovi.

📷 Fotografie

Anuta Branzan (druhá zprava) a její sestry v roce 1942. Fotografie i pořídila její teta několik dní před jejich deportací, aby měla vzpomínku na své neteře. Soukromá sbírka Michelle Kelso, Ann Arbor, Michigan, USA.

<https://www.romasintigenocide.eu/cs/d>

D7 Pochody Smrti

Tábor v Komárnu sloužil jako ústřední shromažďovací místo pro maďarské Romy, kteří v roce 1944 čekali na deportaci do koncentračních táborů v Německu na nucené práce. Romové byli nejprve odvezeni do místních „cikánských táborů“ a mnoho z nich poté muselo jít pěšky stovky kilometrů do pevnosti Csillageröd (Hvězdicová pevnost) v Komárnu, které tehdy patřilo k Maďarsku. Tam byli ti muži a ženy, kteří byli schopni pracovat, vybráni pro další etapu pochodu, která vedla do Německa. Mnoho z těch, kdo zůstali v táboře v Komárnu, zemřelo hlady. Mnoho dalších zemřelo na „pochodech smrti“ do Německé říše. Přežily pouze 4 000 z 10 000 vězňů pevnosti.

1974

2015

2006

💡 Víte, že

... dokonce i dnes víme o táboře v Komárnu a o jeho obětech jen velice málo?

... v posledních měsících druhé světové války, kdy se blížila válečná fronta, byli vězni z mnoha koncentračních táborů posíláni na „pochody smrti“ do jiných táborů?

✎ Váš úkol

Jaký byl účel „pochodů smrti“? Zjistěte, zda se v oblasti, kde žijete, uskutečnily „pochody smrti“, a pokud ano, kde.

📷 Fotografie

Fotografie z roku 2006 znázorňuje cvičiště pevnosti Csillageröd v Komárnu. V pozadí jsou vidět vstupy do žalářů, kde byli věznění deportovaní Romové. Soukromá sbírka Szabolcse Szity, Budapešť, Maďarsko.

<https://www.romasintigenocide.eu/cs/d>

D8 Poprava Zajatců

V roce 1941 byli Romové v oblasti Mačva v Srbsku zajati společně s řadou Židů a odvezeni do koncentračního tábora v obci Šabac, kde bylo všech 2100 zajatců zastřeleno popravčími četami německého Wehrmachtu.

1910

1951

1941

💡 Víte, že

... za každého německého vojáka, který byl na Balkánu zabit partyzány, německá armáda popravila stovku civilistů? Několik dní před šabackým masakrem padlo v boji s jugoslávskými partyzány 21 německých vojáků.

... v letech 1941 až 1945 zavraždily jednotky SS a fašistické milice v Rusku a na Ukrajině desítky tisíc Romů a Sintů?

✎ Váš úkol

Na fotografii i je zachycen svědek toho, co se odehrálo. Co o tom podle vás řekl večer přátelům?

📷 Fotografie

Zajatí Židé a Romové jsou německými vojáky vedeni na popravu v obci Šabac. Archiv Jad Vašem, Jeruzalém, Izrael.

<https://www.romasintigenocide.eu/cs/d>

D9 Anna Maria "Settela" Steinbach

Settela Steinbach byla jednou z 574 Romů a Sintů, kteří byli zatčeni v roce 1944 a odvezeni do tábora Westerbork. Tam ji ostříhali dohola, hlavu si tedy zakryla kusem látky, který odtrhla z prostěradla a používala jako šátek. 19. března 1944 Settelu naložili do nákladního vlaku směr Auschwitz. Když se dveře zavíraly a ona hleděla ven, zachytil ji na chvíli Rudolf Breslauer, židovský vězeň, jemuž to nařídil velitel tábora. Settela byla zavražděna o několik měsíců později společně s matkou, dvěma bratry, dvěma sestrami, tetou, dvěma synovci a neteří. Z celé rozvětvené rodiny Steinbachů přežil jen otec.

1910

1951

1944

Víte, že

... si všichni celá desetiletí mysleli, že jde o fotografii i mladé Židovky? „Dívka s šátkem“ se stala symbolem utrpení Židů za německé okupace.

... její pravou totožnost zjistil až v roce 1994 nizozemský novinář Aad Wagenaar?

Váš úkol

Zjistěte více o Settele na stránkách www.romasinti.eu

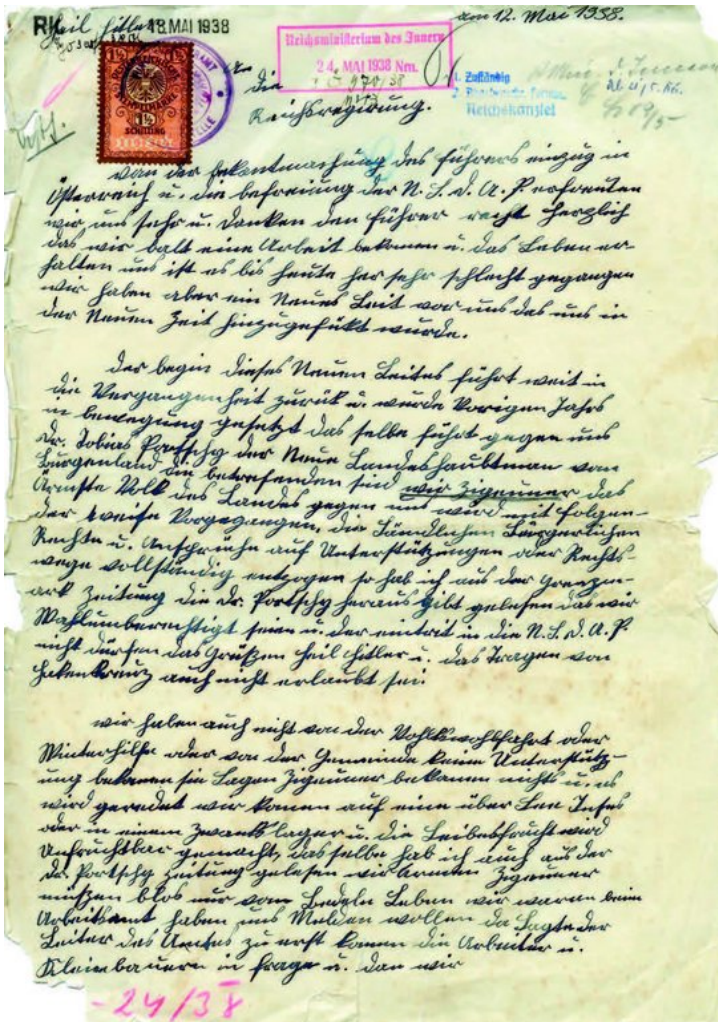
Fotografie

Archiv památníku Westerbork, Nizozemsko.

<https://www.romasintigenocide.eu/cs/d>

E1 Protestní dopis

1910

1951

1938

12. května 1938 napsalo sedm Romů z burgenlandské vesnice Redlschlag dopis "německé říšské vládě", v němž protestovali proti své diskriminaci. Poukázali na to, že diskriminace zavedená nacistickým gubernérem Tobiasem Portschym, jako například ztráta volebního práva, zákaz školní docházky pro romské děti a odepření podpory v nezaměstnanosti, byla prováděna bez jakéhokoli právního základu.

💡 Víte, že

... šest ze sedmi signatářů protestního dopisu bylo během několika dní zatčeno gestapem a za svůj protest zaplatili životem? Pouze jednomu ze signatářů se pravděpodobně podařilo včas uprchnout do sousedního Maďarska.

✍️ Váš úkol

Najděte příklady veřejných protestů z blízké i vzdálenější minulosti, pokud možno ve vaší zemi. Jaké důsledky mohou pro signatáře veřejného protestního dopisu nastat?

📷 Fotografie

Stížnost Romů z Redlschlagu říšské vládě v Berlíně z května 1938 na jejich diskriminaci ze strany regionálních úřadů. Dokumentační centrum rakouského odboje DÖW 12.543.

<https://romasintigenocide.eu/cs/e>

E2 Politická intervence

16. prosince 1942 nařídil říšský vůdce SS Heinrich Himmler deportaci všech Sintů a Romů, kteří dosud žili v Německé říši, do koncentračního a vyhlazovacího tábora Osvětim. 5. dubna 1943 požádal Oskar Wilhelm Rose, který se skrýval s falešnými doklady, s nasazením života o schůzku s mnichovským kardinálem Michaellem Faulhaberem. Jeho snaha přesvědčit kardinála, aby zasáhl proti deportacím převážně katolických Sintů a Romů, byla neúspěšná. Kardinál si do deníku poznamenal: "Cikán Adler, katolík, u sekretáře - 14 000 cikánů na území Říše má být shromážděno v tábore a sterilizováno, církve má zasáhnout. Chce slyšení u mě. - Ne, nemohu slíbit žádnou pomoc."

💡 Víte, že

... svědkové Jehovovi byli jedinou náboženskou komunitou, která se rozhodně postavila proti národním socialistům, a že mnoho jejich členů bylo za to popraveno?

✎ Váš úkol

Zjistěte, jak různá náboženská společenství reagovala na pronásledování Židů, Sintů a Romů, politických odpůrců, zdravotně postižených a dalších pronásledovaných skupin ze strany nacionálních socialistů.

📷 Fotografie

Oskar Wilhelm Rose (1902-1978)
Dokumentační a kulturní centrum německých Sintů a Romů Heidelberg.

1910

1951

1942-43

<https://romasintigenocide.eu/cs/e>

E3 Útěk

V roce 1941 byl patnáctiletý Rom Johann Baranyai deportován ze svého pracoviště v Dolním Rakousku do tzv. cikánského tábora Lackenbach. Tam musel vykonávat nucené práce na stavbách silnic. V roce 1943 uprchl s přítelem přes nedaleké hranice do Maďarska. Bez dokladů se tajně vrátil do Německé říše. V Německu našel práci v zemědělství a později v pekárně. Aby se vyhnul zatčení, přihlásil se v roce 1944 jako dobrovolník k obrněným jednotkám německého wehrmachtu. Po těžkém zranění na frontě se nakonec dostal do sovětského zajetí. V roce 1945, ve svých 19 letech, utekl z vojenské nemocnice a vyhnul se tak deportaci do Ruska.

Víte, že

... v letech 1939-1945 bylo mnoho lidí deportováno do koncentračních táborů jen proto, že byli v meziválečném období policií nebo obecní správou evidováni jako členové takzvané "cikánské rodiny"? V mnoha případech je před pronásledováním zachránilo přestěhování do jiné spolkové země, protože tam nebyli registrováni jako "cikáni".

Váš úkol

Zvažte, jak přežít bez pomoci rodičů nebo příbuzných a bez dokladů totožnosti.

Fotografie

Johann Baranyai ve věku 18 let jako voják německého wehrmachtu. d/ROM/a Zvláštní série 03/15 Roma Service, A-7503 Kleinbachselten, Gartenstraße 3

<https://romasintigenocide.eu/cs/e>

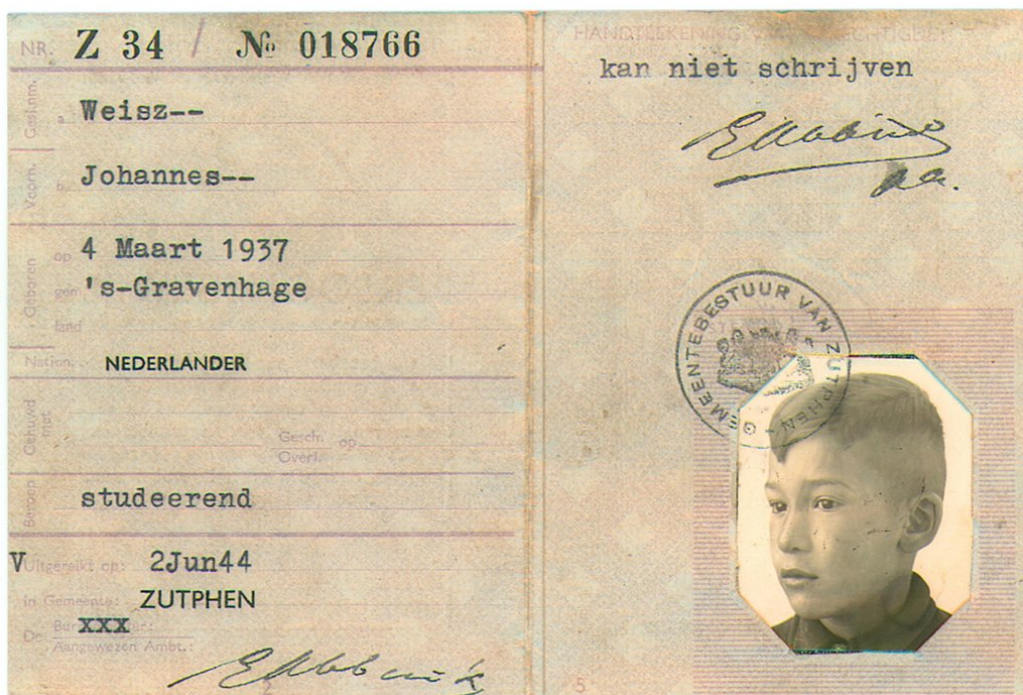
1910

1951

1941-45

E4 V Úkrytu

V květnu 1944 uspořádali nacisté v Nizozemsku zátahy, aby pochytili všechny „cikány“ a odvezli je do koncentračních táborů. Johannesu Weiszovi, známému pod přezdívkou Zoni, bylo teprve sedm let, když přišel o celou rodinu. Když probíhal zátah, nebyl právě doma, ale byl chycen později a odvezen na železniční stanici, odkud měl být také deportován. Vlídny policista – pravděpodobně člen odboje – mu na poslední chvíli pomohl uniknout a Zoni se začal skrývat. Přežít mu pomáhali příbuzní a přátelé. Po válce Zoni vystudoval hortikulturu a stal se jedním z předních evropských fl oristů. Kromě toho byl významnou osobností v boji evropských Romů a Sintů za rovnoprávnost.

1910

1951

1944

💡 Víte, že

... dne 27. ledna 2011 se Zoni Weisz stal prvním Sintem, který byl pozván do německého Spolkového sněmu, aby tam přednášel o genocidě evropských Sintů a Romů?

✎ Váš úkol

Co se z dokladu dozvíte o Zoni Weiszovi? Zjistěte o něm a jeho společenském úsilí více na webových stránkách www.romasinti.eu

📷 Fotografie

Průkaz totožnosti Johannese (Zoni) Weisze ze školních let, vydaný měsíc poté, co byli deportováni jeho rodiče, bratři a sestry. Ústřední rada německých Sintů a Romů, Heidelberg, Německo.

<https://www.romasintigenocide.eu/cs/e>

E5 Válečný Hrdina

Alexandr Baurov byl ruský Rom z rodiny známých umělců, hudebníků a zpěváků. Byl kytaristou v orchestru, ale zároveň studoval elektromechanickou komunikaci v Leningradě. Za druhé světové války se stal velitelem komunikační podpory Rudé armády a později velitelem první vzdušné divize. Po válce se již jako hrdina s mnoha vyznamenáními připojil ke skupině sovětských inženýrů, kteří se podíleli na sestrojení a vypuštění první sovětské rakety.

💡 Víte, že

... v Rusku žilo mnoho Romů a že první romské divadlo, Teatr Romen, bylo založeno v Moskvě v roce 1931?

... ve dvacátých a třicátých letech 20. století zakládali ruští Romové na jihu Ruska vlastní zemědělská družstva a v každém z nich žily stovky obyvatel?

✎ Váš úkol

Zjistěte, jací další významní či slavní lidé pocházeli z rodin Romů a Sintů.

📷 Fotografie

Alexandr Baurov v roce 1960. Soukromá sbírka Nikolaje Bessonova, Moskva, Rusko.

1940

1981

1960-70

<https://www.romasintigenocide.eu/cs/e>

E6 Partyzán

V roce 1942 byl Josef Serinek se ženou a dětmi deportován do „cikánského“ tábora v Letech u Písku. Po smrti ženy v roce 1942 utekl a přidal se k partyzánům. Podařilo se mu založit odbojovou skupinu s názvem Čapajev, kterou tvořili převážně uprchlí ruští váleční zajatci. Josef Serinek – známější pod přezdívkou Černý partyzán – se stal jedním z nejvíce oceněných bojovníků odboje. Zemřel v roce 1974.

1910

1951

1942-45

💡 Víte, že

... mnoho Romů a Sintů se aktivně zapojilo do odboje? Řada z nich si vysloužila medaile a ocenění v první světové válce, a proto uměli bojovat.

... za druhé světové války bojovalo v řadách vojáků a partyzánů mnoho romských žen?

✎ Váš úkol

Jaký je rozdíl mezi partyzánem a vojákem? Bojovali partyzáni za druhé světové války nebo později ve vaší zemi? Proti komu?

📷 Fotografie

Poválečná fotografie Josefa Serinka (druhý zleva). Muzeum romské kultury, Brno, Česká republika.

<https://www.romasintigenocide.eu/cs/e>

E7 Bojovníci odboje

Když v roce 1939 vypukla válka, pracoval Josef Horvath s mnoha Rakušany na letišti v Německu. v roce 1940 byl povolán do Wehrmachtu v Brémách. Když na dovolené v Burgenlandu zjistil, že jeho rodina byla deportována, dezertoval do Francie a nakonec vstoupil do francouzské cizinecké legie. V roce 1945 se vrátil do Rakouska jako voják bojujících francouzských jednotek. Josef Horvath je jediným dosud známým Romem, který se zbraní v ruce aktivně bojoval za osvobození Rakouska na straně Spojenců.

💡 Víte, že

... přeběhlíci jsou často podezřelí z toho, že jsou špioni, kteří mají proniknout do nepřátelských jednotek?

... dezertéři nebyli po dlouhá desetiletí uznáváni jako odbojáři a ne jako oběti nacionálněsocialistické perzekuce?

✎ Váš úkol

Vyhledejte další osoby, které bojovaly na straně spojenců za osvobození své vlasti. Vysvětlete příběh osoby a důvody, které ji k tomu vedly.

📷 Fotografie

Josef Horvath jako důchodce ve Vídni. Fotografie v soukromém vlastnictví. Johann Balogh: Althodis/Stari Hodas, Eisenstadt 1992.

<https://romasintigenocide.eu/cs/e>

1910

1951

1939-45

E8 Záchranář

Statkář baron György de Rohonczy se stal zachráncem mnoha Romů v táboře Lackenbach. Do roku 1921 byl vyšším úředníkem okresní správy v Oberpullendorfu. Byl přesvědčeným monarchistou, po vyhlášení republiky v roce 1919 odešel ze služby a řídil své panství. Po otevření cikánského tábora v Lackenbachu v roce 1940 povolal na své statky jako dělníky početné romské rodiny a jejich děti, kterým poskytl odpovídající stravu a ubytování, a tím jim zachránil život. Nejméně 50 Romů, kteří pracovali na jeho statcích jako zemědělství dělníci, mohlo uprchnout přes hranice do Maďarska. Rohonczy nebyl za svou pomoc Romům nacistickými úřady nikdy stíhán. Svým činem dal příklad dalším majitelům velkých statků, kteří si také vyžádali několik Romů z tábora, a mohli je tak zachránit.

1910

1951

1940

Víte, že

... po roce 1945 byli mnozí zachránci pronásledovaných lidí ostrakizováni zbytkem obyvatelstva? Mnozí z nich proto po desetiletí tajili pomoc a záchranné operace, které prováděli s nasazením vlastního života.

Váš úkol

Najděte ve své zemi další lidi, kteří pomáhali lidem pronásledovaným v době nacismu. Jak se na ně vzpomíná? Existují ve vaší zemi další skupiny uprchlíků, kteří byli přijati?

Fotografie

Baron György de Rohonczy. Soukromý majetek Gerhard Baumgartner

<https://romasintigenocide.eu/cs/e>

F1 Zraněné Duše: Ceija Stojka

„Když jsme se dostali ven, bylo nám zle, strašně zle! Naše srdce krvácela; hlavy nám hořely, duše byly plné ran... Všichni ti lidé potřebovali ošetření. Bylo by bývalo nejlepší, kdyby těch několik lidí, kteří se dostali ven, kteří tam na konci války ještě zbyli, pět až šest let neměli děti, kdyby počkali, až budou opět dostatečně silní, zdraví, až se opět budou moci smát a zjistí, že svět není tak zlý... A strach, strach byl všudypřítomný. Děti s ním vyrůstaly. Proto se dodnes ohlížejí, když jdou po ulici. Chápete? Ohlížejí se. Ohlížejí se přece pouze ti, kdo mají strach. Člověk, který vyjde z tábora celý nemocný, bolí ho hlava a duše mu krvácí pro otce, sestru, bratra, kteří tábor nepřežili, může mít zase jenom děti, které mají zjizvené duše. Přijdou na svět a zdají se vám roztomilé a krásné. Vychováváte je a pečujete o ně, líbáte je a milujete. Vyrůstou. Ale strach, který byl ve vás, se do nich přelévá s mateřským mlékem.“

💡 Víte, že

... kniha Ceiji Stojky „Žijeme ve skrytu“, vydaná roku 1988, byla jednou z prvních knih, které vyprávějí o tragickém osudu Romů a Sintů během holocaustu z pohledu člověka, který jej přežil?

✎ Váš úkol

Vyberte v textu Ceiji Stojky větu, která vás nejvíce zasáhla. Diskutujte o ní ve skupinkách.

📷 Fotografie

Ceija Stojka (1933-2013), přeživší tábora Auschwitz, s dcerou Silvií v roce 1953. Dokumentační centrum rakouských Romů, Vídeň, Rakousko.

<https://www.romasintigenocide.eu/cs/f>

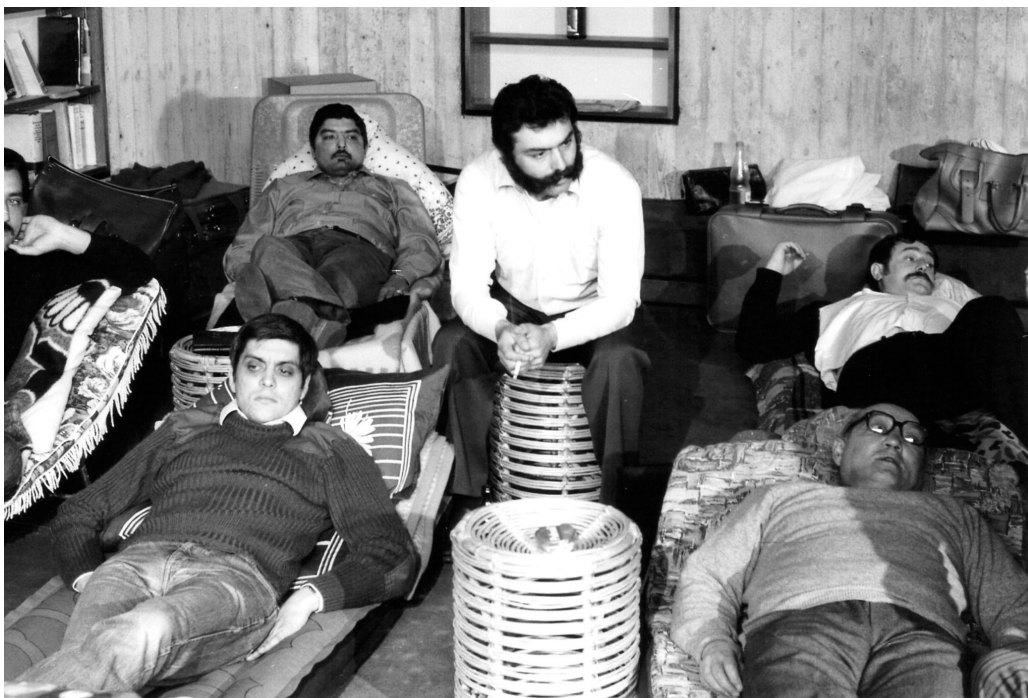
1920

1961

1953

F2 Odmítnutí uznání

V roce 1980 požádaly Svaz německých Sintů a Společnost pro ohrožené národy o zpřístupnění spisů a záznamů o Sintech a Romech ze Spolkového archivu, které byly shromážděny v době národního socialismu. Požadovali veřejnou rehabilitaci menšiny. 4. dubna 1980 drželo jedenáct Sintů v areálu bývalého koncentračního tábora Dachau hladovku. Po osmi dnech bavorský ministr vnitra slíbil, že prošetří, kde se spisy nacházejí. V důsledku hladovky přijal v roce 1982 tehdejší spolkový kancléř Helmut Schmidt delegaci nedávno založené Ústřední rady německých Sintů a Romů. Ve svém prohlášení Schmidt poprvé uznal genocidu 500 000 Sintů a Romů za závaznou pro Spolkovou republiku Německo podle mezinárodního práva.

1960

2001

1980-82

💡 Víte, že

... rasistická diskriminace německých Romů a Sintů pokračovala ještě téměř čtyři desetiletí po skončení druhé světové války, a to na základě spisů vytvořených nacisty a často stejnými úředníky?

✍️ Váš úkol

Zjistěte, které náboženské, jazykové a etnické menšiny jsou ve vaší zemi uznávány a které nikoli. Jak poznáte, zda je někdo příslušníkem menšiny, nebo ne?

📷 Fotografie

Účastníci hladovky u památníku koncentračního tábora Dachau v roce 1980. Ústřední rada německých Sintů a Romů, Heidelberg.

<https://romasintigenocide.eu/cs/f>

F3 Bez Odškodnění

Většina Romů a Sintů nikdy neobdržela žádné odškodnění za svůj ztracený nebo zničený majetek, jako byli koně, vozy a hlavně domy. Většina romských osad byla vybudována v 19. století na obecní půdě a jen málo Romů si uvědomovalo, že domy musejí být evidovány. Po válce neměla většina přeživších žádné právní dokumenty, aby mohli prokázat, že někdy nějaký dům vlastnili, nebo dokonce že jejich dům vůbec kdy stál.

1910

1951

1928-38

💡 Víte, že

... obecní úřady během druhé světové války záměrně zničily stovky romských osad?

... Romové obdrželi první náhrady za ztrátu majetku až 50 let po konci války?

✎ Váš úkol

Lidé za války dodnes přicházejí o veškerý majetek a doklady. Jaké to má pro ně důsledky a co s tím mohou dělat?

📷 Fotografie

Policejní fotografie romské osady v obci Unterschützen v rakouském Burgenlandsku z konce dvacátých let 20. století. Burgenlandský zemský archiv, Eisenstadt, Rakousko.

<https://www.romasintigenocide.eu/cs/f>

F4 Evakuovaná: Sofia Taikon

Sofia Taikon, polská Romka, byla s rodinou deportována do tábora Auschwitz v roce 1943. V létě roku 1944 byla spolu s dalšími vězni převezena do Ravensbrücku. V roce 1945, v posledních měsících války, zahájil švédský Červený kříž pod předsednictvím hraběte Folke Bernadotta program evakuace Skandinávců v německých koncentračních táborech. Bílé autobusy označené červeným křížem přepravily do bezpečí na 15 000 vězňů mnoha různých státních příslušností. Mezi nimi byla také Sofia Taikon, která se po válce stala jednou z nejuznávanějších zástupkyň švédských Romů. Zemřela v roce 2005.

💡 Víte, že

... spojenci omylem bombardovali konvoj Červeného kříže a zabili většinu těch, kdo byli právě vysvobozeni z koncentračního tábora?

... Sofiin život byl knižně vydán jako komiks?

✍️ Váš úkol

Jaký důvod mohli mít nacisté k tomu, aby na jaře 1945 náhle propustili vězně z koncentračních táborů? Sofia měla na paži vytetované číslo „Z 4515“. Zkuste zjistit, kde k němu přišla a co znamenalo.

📷 Fotografie

Sofia Taikon jako mladá žena ve Švédsku. Sbíрка Fóra pro živou historii, Stockholm, Švédsko.

<https://www.romasintigenocide.eu/cs/f>

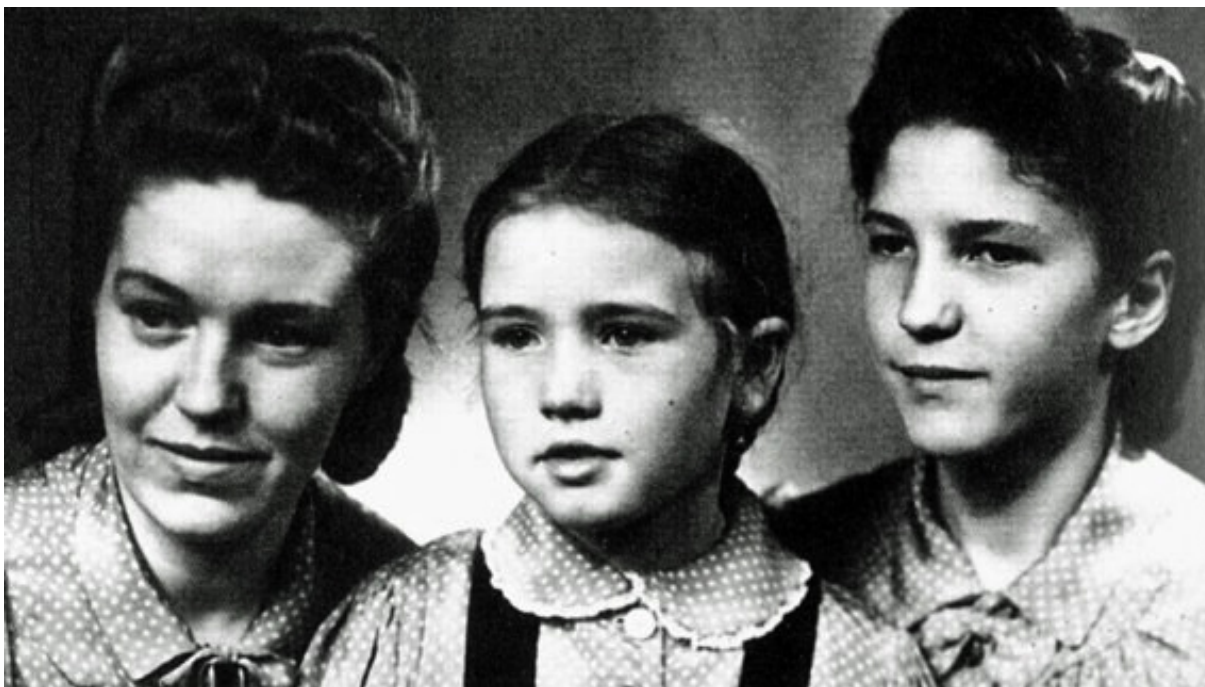
1940

1981

1955-63

F5 Propuštěná Na Svobodu: Else Schmidt

Else Schmidt z německého Hamburku byla schovankou Emila Matuly a jeho ženy. V roce 1943, v osmi letech, byla spolu s dalšími Romy a Sinty deportována do tábora Auschwitz. V koncentračním táboře pomáhala osamělému dítěti přežít mladá žena jménem Wanda a pěstoun neúnavně žádal úřady, aby jeho dceru propustily. Nakonec v roce 1944 s žádostí uspěl a Else byla převezena z tábora Auschwitz do Ravensbrücku a propuštěna do opatrovnictví.

1910

1951

1943

💡 Víte, že

... příběh Elsy Schmidt byl převyprávěn v obrázkové knížce pro děti, kterou napsali němečtí autoři Michail Krausnick a Lukas Ruegenberg?

... místní úřady ve skutečnosti měly určité pravomoci k tomu, aby deportaci Romů a Sintů zabránily?

✎ Váš úkol

Pokuste se zjistit více o osudu Elsy Schmidt a také o jiných případech, kdy byly děti odtrženy od rodičů a odvezeny do jiné země. Co víte o současných snahách, které mají zabránit deportaci lidí z vaší země?

📷 Fotografie

Else Schmidt a dvě její nevlastní sestry v roce 1943. Ústřední rada německých Sintů a Romů, Heidelberg, Německo.

<https://www.romasintigenocide.eu/cs/f>

F6 Romský Aktivista: Karl Stojka

Po druhé světové válce byl Karl Stojka úspěšným rakouským podnikatelem. Ve volném čase začal malovat obrazy, na nichž zachycoval své zážitky z táborů Auschwitz, Buchenwald a Flossenbürg. Byl aktivním členem Hnutí za práva Romů, v němž bojoval za rovnoprávnost evropských Romů, za to, aby byli oficiálně uznáni jako etnická skupina, a za to, aby byli přeživší Romové a Sintové odškodněni za bezpráví, které na nich bylo napácháno za holocaustu.

1950

1991

1990

💡 Víte, že

... jako uznání za jeho dlouholetou angažovanou práci byla Karlu Stojkovi udělena audience u papeže Jana Pavla II., který jej označil za „velvyslance Romů“?

✎ Váš úkol

Umění je jedním z mnoha způsobů, jak věci uchovat v paměti. Najděte další umělce, jejichž práce připomíná holocaust. Uveďte příklad a vysvětlete, proč jste si daného umělce vybrali. Existuje ve vaší zemi organizace Romů a Sintů? Čím se zabývá?

📷 Fotografie

Výjev z tábora v Lackenbachu v Burgenlandsku, který Karl Stojka namaloval v roce 1990. Olejomalba je nyní v soukromém vlastnictví. Dokumentační centrum rakouských Romů, Vídeň, Rakousko.

<https://www.romasintigenocide.eu/cs/f>

F8 Připomínání V Osvětímí

V noci 2. srpna 1944 bylo zbylých 2897 romských a sintsých vězňů v „cikánském“ táboře Auschwitz-Birkenau zavražděno v plynových komorách příslušníky SS. Připomínka této tragické události se stala jedním z nejdůležitějších veřejných pamětních obřadů v poválečné evropské romské kultuře. Sintové a Romové z celé Evropy se každý rok scházejí v místě bývalého „cikánského“ tábora.

1974

2015

2011

💡 Víte, že

... dlouhá desetiletí po druhé světové válce neexistovaly žádné památníky, které by připomínaly genocidu Romů a Sintů? Teprve v roce 1982 byla v Dachau odhalena první pamětní deska připomínající oběti koncentračních táborů z řad Romů a Sintů.

✍️ Váš úkol

Máte ve vaší zemi zvláštní den, kdy si připomínáte holocaust? Popište památník připomínající genocidu Sintů a Romů. Je nějaký ve vašem kraji?

📷 Fotografie

Pamětní obřad v koncentračním táboře Auschwitz-Birkenau dne 2. srpna 2011. Dokumentační centrum rakouských Romů, Vídeň, Rakousko.

<https://www.romasintigenocide.eu/cs/f>

F9 Mezinárodní Památník

V říjnu 2012 byl v Berlíně oficiálně otevřen památník evropských Sintů a Romů, kteří byli zavražděni nacistickým režimem. Na okraji rybníčku je napsána báseň, kterou složil italský Rom Santino Spinelli: „Propadlá tvář / vyčerpané oči / studené rty / ticho / rozervané srdce / bez dechu / beze slov / bez slz.“ Památník stojí v blízkosti německého Spolkového sněmu a památníku zavražděných evropských Židů.

1974

2015

2012

💡 Víte, že

... do trojúhelníku ve středu památníku je každý den vložena čerstvá květina?

... paměť genocidy je klíčovým prvkem identity evropských Romů a Sintů po roce 1945?

✎ Váš úkol

V úvodním projevu při příležitosti otevření památníku prohlásil Zoni Weisz jako zástupce Romů a Sintů, že památník by neměl být završením, ale spíše počátkem hlubšího zájmu o osud Sintů a Romů. Co tím chtěl podle vás říci?

📷 Fotografie

Fotograf: Marko Priske. Nadace Památníku zavražděných evropských Židů, Berlín, Německo.

<https://www.romasintigenocide.eu/cs/f>

G1 Crest

Za první světové války byly „cikánské“ rodiny z Alsaska- Lotrinska internovány ve starém klášteře ve vesnici Crest na jihovýchodě Francie. Sto šedesát mužů, žen a dětí tam bylo drženo čtyři roky. Deset jich tam zahynulo.

1910

1951

1914-18

💡 Víte, že

... za první světové války zadržovaly vlády po celé Evropě v táborech mnoho civilistů, protože je považovaly za hrozbu pro bezpečnost?

✎ Váš úkol

Jaké zákony ve vaší zemi chrání lidi před nezákonným zatčením? Jaké organizace poskytují podporu lidem, kteří byli zatčeni nezákonně, a jak fungují?

📷 Fotografie

Romská rodina z Lotrinska v internačním táboře v Crestu na jihovýchodě Francie, kde byla zadržována čtyři roky. Sběrka Emmanuela Filhola, Bordeaux, Francie.

<https://www.romasintigenocide.eu/cs/g>

G2 Frankfurt

V roce 1929 byl na okraji Frankfurtu nad Mohanem zřízen tábor pro místní Sinty a Romy. Městská rada se pokusila donutit sintske a romské rodiny k tomu, aby odešly ze svých domovů ve městě. Mnoho rodin, které byly závislé na podpoře místních úřadů, nemělo na výběr a muselo se přestěhovat do tábora, v němž panovaly špatné hygienické podmínky. Tábor byl zrušen v roce 1935. Od roku 1937 byli Romové a Sintové z Frankfurtu a zbytku Hessenska posíláni do tábora v Dieselstrasse, kde začal v roce 1938 výzkumný ústav Roberta Rittera pro rasovou hygienu a biologii obyvatelstva provádět pokusy na vězňích. Rada z nich byla následně deportována do táborů smrti.

💡 Víte, že

... návrh zřídit tábor podpořily téměř všechny politické strany?

✍ Váš úkol

Zjistěte, zda úřady ve vaší zemi v poslední době nutily Romy a Sinty, aby se přestěhovali. Shromážděte na toto téma novinové články. Jak byla záležitost prezentována? Mohou státní orgány ve vaší zemi přinutit lidi, aby opustili své domovy a žili někde jinde?

📷 Fotografie

Spis sepsaný v roce 1929 radou města Frankfurt nad Mohanem, který obsahuje „opatření proti cikánskému zlořádu“ a jímž se zřizuje „koncentrační tábor ve Friedberger Landstrasse“. Ústav místní historie, Frankfurt nad Mohanem, Německo.

<https://www.romasintigenocide.eu/cs/g>

1910

1951

1929

G3 Witzwil

V roce 1894 byl statek ve Witzwilu na západě Švýcarska přeměněn na vězení. Vězni museli pracovat na statku a kopat odvodňovací příkopy v okolních mokřadech. Od roku 1913 tam byli internováni všichni Romové a Sintové, kteří vstoupili na švýcarskou půdu. Rodiny byly roztrženy a muži byli posláni do Witzwilu na těžké práce, dokud nebyli oni a jejich rodiny deportováni.

1910

1951

1913-25

💡 Víte, že

... v roce 1888 se Švýcarsko stalo první z evropských zemí, které uzavřely své hranice pro všechny Romy a Sinty?

... Švýcarsko bylo jednou z prvních evropských zemí, které zřídily národní soupis „cikánů“? Bylo to v roce 1911.

✍ Váš úkol

Co se stane s lidmi, kteří nelegálně překročí hranice vaší země? Zkuste to zjistit na internetu a u různých organizací, které poskytují podporu uprchlíkům.

📷 Fotografie

Vězni ve Witzwilu ve Švýcarsku při práci na polích. Soukromá sbírka Thomase Huonkera, Curych, Švýcarsko.

<https://www.romasintigenocide.eu/cs/g>

H1 BERLIN-MARZAHN (D)

Zatímco se lidé z celého světa sjížděli v roce 1936 do Berlína na olympijské hry, museli se Sintové a Romové, kteří žili v německém hlavním městě, přestěhovat do „cikánského“ tábora ve čtvrti Marzahn. Tábor mohli opouštět pouze za prací. V roce 1939 bylo mnoho z nich odvezeno do koncentračního tábora v Sachsen- hausenu na nucené práce. Zbylí Sintové a Romové byli v roce 1943 deportováni do tábora Auschwitz, kde byla většina z nich zavražděna.

1910

1951

1939

💡 Víte, že

... ještě dnes existují v řadě měst na Ukrajině, v Bulharsku a Itálii „cikánské“ tábory, kam se musejí místní Romové večer vrátit, než jsou na noc zamčeny brány?

... sintský boxer Jakob Bamberger se kvalifikoval na olympijské hry v roce 1936, ale nacisté mu v účasti z rasových důvodů zabránili?

✎ Váš úkol

Jaký dojem Berlína chtěli nacisté vzbudit? Proč? Kde se v poslední době udály podobné věci?

📷 Fotografie

Rodiny si vaří v „cikánském“ táboře v Marzahnu na okraji Berlína v roce 1939. Německý spolkový archiv, Koblenz, Německo.

<https://www.romasintigenocide.eu/cs/h>

H2 KÖLN (D)

První „cikánské“ tábory v Třetí říši nebyly zřízeny úředníky nacistické strany nebo jednotkami SS, ale německými místními úřady. V roce 1935 přinutila městská rada Kolína nad Rýnem 500 Sintů a Romů, aby opustili své byty, domy a stanoviště maringotek, a přestěhovala je do nového „cikánského“ tábora na okraji města ve čtvrti Bickendorf. Obdobné tábory byly zřízeny v Hamburku, Düsseldorfu, Berlíně, Frankfurtu nad Mohanem, Essenu a Hannoveru.

1910

1951

1937

💡 Víte, že

... během olympijských her v Berlíně v roce 1936 byli Sintové a Romové násilně přestěhováni z města do tábora v okrajové čtvrti Marzahn, kde museli žít v obytných přívěsech? Tábor mohli opustit pouze v případě, že měli mimo něj stálé zaměstnání.

✍️ Váš úkol

Zjistěte více o nuceném přestěhování či deportaci lidí v Evropě. Kdo rozhoduje o tom, kde lidé mohou žít, a proč? Které organizace proti tomu protestují?

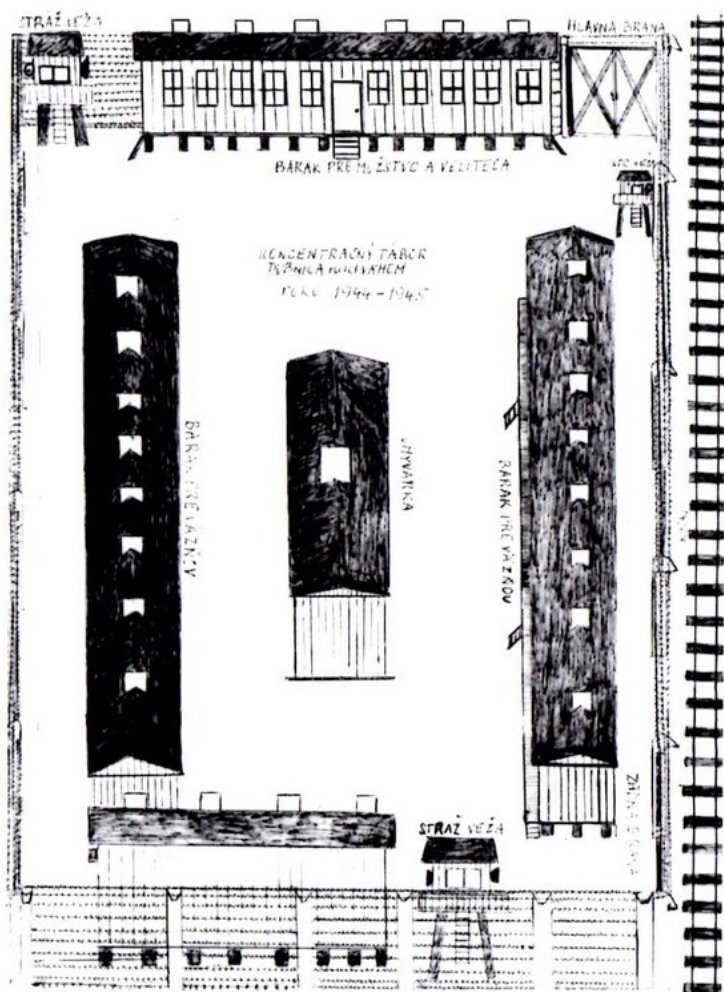
📷 Fotografie

Rodina německých Sintů v táboře v Bickendorfu v Kolíně nad Rýnem dne 12. prosince 1937. Německý spolkový archiv, Koblenz, Německo.

<https://www.romasintigenocide.eu/cs/h>

H3 DUBNICA NAD VÁHOM (SK)

Dubnica nad Váhom byla místem, v němž se uskutečnil jeden z největších projektů stavebního inženýrství na Slovensku: stavba obrovské přehrady na řece Váh. V letech 1942 až 1944 tam byli Romové využíváni k nuceným pracím. Poté, co byli všichni dělníci propuštěni, byli Romové a jejich rodiny přesunuti do internačního tábora. Mnoho ze 700 vězňů tohoto tábora bylo zavražděno v posledních dnech války.

1910

1951

1942-45

💡 Víte, že

... podobné pracovní tábory existovaly na Slovensku v Hanušovcích nad Topľou, Ilavě, Revúci a Ústí nad Oravou?

✍ Váš úkol

Kteří politici nebo politické strany dnes vyzývají k tomu, aby byli lidé, kteří pobírají sociální dávky, přinuceni pracovat? Co si o takovém nápadu myslíte?

📷 Fotografie

Kresba tábora od jednoho z vězňů. Soukromá sbírka Karola Janase, Považská Bystrica, Slovensko.

<https://www.romasintigenocide.eu/cs/h>

H4 DÜSSELDORF (D)

Bundesarchiv, Bild 146-1088-044-07
Foto: o. Ang. | 1937/1938 ca.

V roce 1937 přinutily úřady düsseldorfské Sinty a Romy, aby se přestěhovali do obecního „cikánského“ tábora v Höherwegu. Tam žili v primitivních cihlových budovách s mřížemi na oknech a železnými dveřmi, které se zamykaly zvenčí. Tábor byl obehnan plotem z ostnatého drátu a vězni jej mohli opustit pouze za účelem nucených prací. V táboře zemřelo devět lidí. V roce 1943 byli zbývající vězni deportováni do Auschwitz-Birkenau.... velitelem tábora byl policista, jenž byl neblaze proslulý svou krutostí? Na vězně opakovaně pouštěl svého psa.

1910

1951

1937-43

💡 Víte, že

... velitelem tábora byl policista, jenž byl neblaze proslulý svou krutostí? Na vězně opakovaně pouštěl svého psa.

... přeživší Sintové a Romové, kteří se po válce vrátili do Düsseldorfu, byli ubytováni v tomtéž táboře?

✎ Váš úkol

Co rozhodnutí umístit přeživší po válce zpět do tábora vypovídá o postoji k Romům a Sintům a o obecné reakci na to, co se stalo?

📷 Fotografie

Höherwegský „cikánský“ tábor v Düsseldorfu. Dokumentační centrum německých Sintů a Romů, Heidelberg, Německo.

<https://www.romasintigenocide.eu/cs/h>

H5 GELSENKIRCHEN (D)

V roce 1937, po soustavném obtěžování a výhrůžkách, se rodiny Sintů a Romů v Gelsenkirchenu nechaly přesvědčit, aby se přestěhovaly na obecní pozemek vyhrazený pro kočovníky, kde na ně dohlížely jednotky SA a byly od nich vybírány poplatky za používání pozemku. V dubnu 1939 místní policie evidovala v táboře „45 rodin o celkovém počtu 237 osob v 51 obytných vozech“. Rodiny byly později donuceny přestěhovat se na pozemek pro kočovníky v Beginenstrasse, který zachycuje fotografie. Některé rodiny uprchly do Kolína nad Rýnem, odkud byla většina v roce 1940 deportována do Polska. Zbývající obyvatelé tábora v Gelsenkirchenu byli deportováni do Auschwitz v roce 1943.

1910

1951

1937

💡 Víte, že

... o to, aby byli „cikáni“ vykázáni z německého Gelsenkirchenu, usilovaly především velké těžařské a zbrojařské společnosti?

... mnoho Sintů v Gelsenkirchenu bylo ve skutečnosti zaměstnáno v železárnách? Nacisté je však všechny podezřívali ze sabotáže, a proto byli deportováni do koncentračních táborů.

✎ Váš úkol

Za jakých okolností lze dnes lidi uvěznit pouze proto, že jsou podezřelí z trestného činu? Kdo může takový příkaz vydat?

📷 Fotografie

„Cikánský“ tábor na bývalé Beginenstrasse v Uckendorfu, čtvrti Gelsenkirchenu. Dokumentační centrum německých Sintů a Romů, Heidelberg, Německo.

<https://www.romasintigenocide.eu/cs/h>

H6 HAMBURG (D)

Část z 1300 sintských a romských obyvatel Hamburku žila na tradičním místě určeném pro obytné vozy ve čtvrti Harburg, jiní byli rozptýleni po městě. V roce 1940 bylo 500 z nich deportováno do táborů a ghatt v Polsku. V březnu 1943 nacistické úřady rovněž deportovaly 328 Romů a Sintů z Hamburku do tábora Auschwitz. Poslední skupina tam byla poslána v dubnu 1944.

1910

1951

1938

💡 Víte, že

... Sintové a Romové byli poprvé nuceně přestěhováni a v některých případech vězněni řadu let předtím, než byli přestěhováni a deportováni první Židé?

... podobné tábory byly zřízeny v Hannoveru, Braunschweigu, Oldenburgu a Osnabrücku?

✎ Váš úkol

Zjistěte více o nuceném přestěhování či deportaci lidí v Evropě. Kdo rozhoduje o tom, kde lidé mohou žít, a proč? Které organizace proti tomu protestují?

📷 Fotografie

Vězni v „cikánském“ táboře v Hamburku-Harburgu jsou v roce 1938 vyslýcháni policistou nebo možná podřízenými „rasového vědce“ Roberta Rittera. Německý spolkový archiv, Koblenz, Německo.

<https://www.romasintigenocide.eu/cs/h>

H7 HODONÍN U KUNŠTÁTU (CZ)

V letech 1942 až 1943 byl „cikánský“ tábor v Hodoníně u Kunštátu na Moravě používán jako internační tábor pro moravské Romy. Panovaly v něm katastrofální podmínky, a to i pokud jde o stravu a ubytování. Následkem toho 207 z 1400 lidí, kteří byli v Hodoníně zadržováni, zemřelo na různé nemoci, především břišní tyfus.

1910

1951

1942

💡 Víte, že

... v roce 1939 tvořili Romové a Sintové v Protektorátu Čechy a Morava pouze 0,2 procenta obyvatel a že 90 procent z nich zahynulo za holocaustu?

... na pronásledování a deportacích českých Romů se významnou měrou podíleli čeští policisté?

✎ Váš úkol

Zjistěte, co se stalo se Štefanem Blahynkou, českým velitelem tábora, po roce 1945. Musel se někdy zodpovídat ze svých činů? Kdo usiloval o to, aby byl obětí tohoto tábora vztyčen pomník?

📷 Fotografie

Fotografie romských žen a dětí v „cikánském“ táboře v Hodoníně u Kunštátu pořizena O. Kučerou v roce 1942. Muzeum romské kultury, Brno, Česká republika.

<https://www.romasintigenocide.eu/cs/h>

H8 KOMÁROM (H)

Tábor v Komárnu sloužil jako ústřední shromažďovací místo pro maďarské Romy, kteří v roce 1944 čekali na deportaci do koncentračních táborů v Německu na nucené práce. Romové byli nejprve odvezeni do místních „cikánských táborů“ a mnoho z nich poté muselo jít pěšky stovky kilometrů do pevnosti Csillageröd (Hvězdicová pevnost) v Komárnu, které tehdy patřilo k Maďarsku. Tam byli ti muži a ženy, kteří byli schopni pracovat, vybráni pro další etapu pochodu, která vedla do Německa. Mnoho z těch, kdo zůstali v táboře v Komárnu, zemřelo hlady. Mnoho dalších zemřelo na „pochodech smrti“ do Německé říše. Přežily pouze 4 000 z 10 000 vězňů pevnosti.

1974

2015

2006

💡 Víte, že

.. dokonce i dnes víme o táboře v Komárnu a o jeho obětech jen velice málo?

... v posledních měsících druhé světové války, kdy se blížila válečná fronta, byli vězni z mnoha koncentračních táborů posíláni na „pochody smrti“ do jiných táborů?

✎ Váš úkol

Jaký byl účel „pochodů smrti“? Zjistěte, zda se v oblasti, kde žijete, uskutečnily „pochody smrti“, a pokud ano, kde.

📷 Fotografie

Fotografie z roku 2006 znázorňuje cvičiště pevnosti Csillageröd v Komárnu. V pozadí jsou vidět vstupy do žalářů, kde byli věznění deportovaní Romové. Soukromá sbírka Szabolcse Szity, Budapešť, Maďarsko.

<https://www.romasintigenocide.eu/cs/h>

H9 LACKENBACH (A)

„Cikánský“ tábor v Lackenbachu zřídily různé okresní úřady v Dolním Rakousku a městský úřad ve Vídni. V určité době bylo v táboře v otřesných podmínkách umístěno až 2000 lidí; 273 z nich tam zemřelo. Vězni byli často zapůjčováni místním firmám na nucenou práci. Z celkového počtu 4000 vězňů jich bylo 2000 v roce 1941 deportováno do Lodže. Většina ostatních byla v roce 1943 transportována do tábora Auschwitz-Birkenau.

1910

1951

1940

💡 Víte, že

... tento tábor byl největším internačním táborem Romů a Sintů v celé Třetí říši?

✎ Váš úkol

Jaký tábor pro Romy a Sinty byl nejbliže vašeho bydliště? Co ho lidem připomíná dnes?

📷 Fotografie

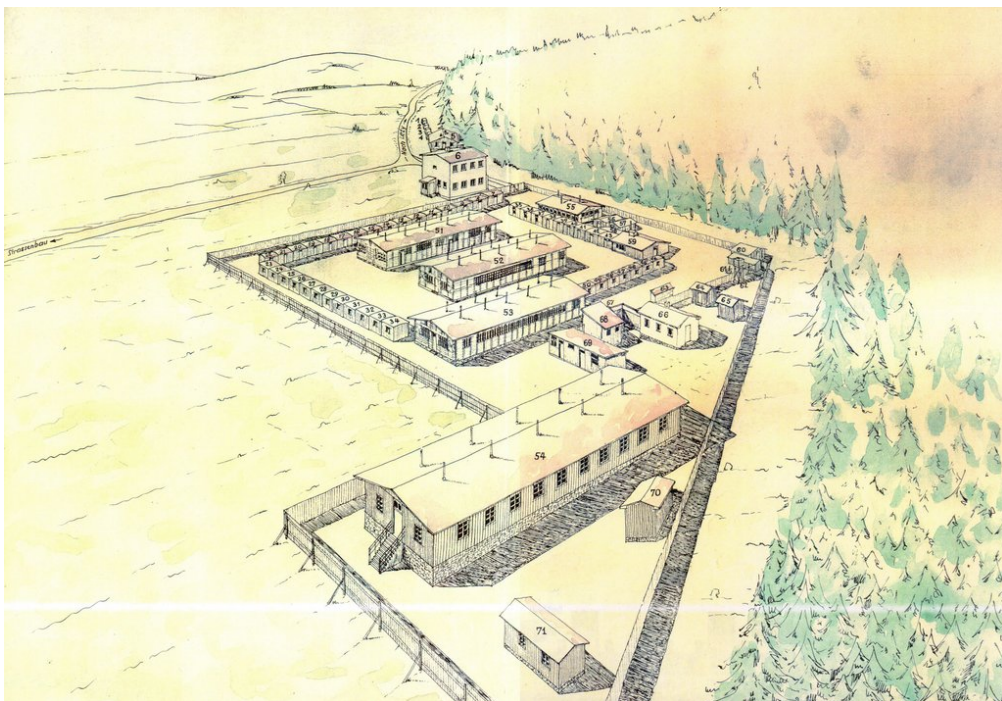
Fotografie vídeňského policisty hlídajícího romské rodiny deportované do tábora v Lackenbachu, pořízená dne 23. listopadu 1940, kdy byl tábor otevřen. Soukromá sbírka Leopolda Bannyho, Lackenbach, Rakousko.

<https://www.romasintigenocide.eu/cs/h>

H10 LETY U PÍSKU (CZ)

„Cikánský“ tábor v Letech u Písku v Čechách v dnešní České republice byl zřízen v roce 1940 jako vězení a pracovní tábor pro „asociální živly“. Byl navržen pro 600 vězňů, ale poté, co se z něj v srpnu 1942 stal „cikánský“ tábor, v něm bylo drženo více než 1100 mužů, žen a dětí. Celkem táborem prošlo přes 1300 osob, z nichž 326 tam zahynulo. Většina vězňů byla v letech 1943 a 1944 deportována do Auschwitz.

1910

1951

1943

💡 Víte, že

... v místě bývalého „cikánského“ tábora v Letech u Písku nyní stojí vepřín? Od roku 1994 usilují romští aktivisté o jeho zrušení. Zatím bez úspěchu.

... v roce 2012 se Petr Nečas stal prvním českým premiérem, který v Letech u Písku položil věnec za pronásledované Sinty a Romy?

✎ Váš úkol

V jaké fázi je debata o bývalém táboře a dnešním využití této lokality?

📷 Fotografie

Kresba z roku 1943 znázorňuje „cikánský“ tábor v Letech u Písku. Národní archiv, Praha, Česká republika.

<https://www.romasintigenocide.eu/cs/h>

H11 LODZ (PL)

První hromadné deportace Romů a Sintů z Rakouska do Polska začaly v listopadu 1941. Romové a Sintové byli převezeni do židovského ghetta v Lodži. Z 5007 lidí, kteří pocházeli převážně z rakouské země Burgenlandsko, tvořily 60 procent děti mladší dvanácti let. 12 630 deportovaných lidí zemřelo během několika prvních týdnů na břišní tyfus a bylo pohřbeno v masových hrobech. Okolo Vánoc v roce 1941 byli ti, kdo přežili, posláni do vyhlazovacího tábora v Chełmnu.

1910

1951

1941-42

💡 Víte, že

... Lodž byla německými okupačními úřady v roce 1939 přejmenována na Litzmannstadt?

... oběti „cikánského“ tábora v lodžském ghettu nebylo možné identifi kovat?

... většina dětí deportovaných do tohoto tábora tam byla poslána bez rodičů?

✎ Váš úkol

Víte o nějakých současných případech, kdy nezletilé děti bez doprovodu dospělých žijí v táborech? Kdo se o ně stará?

📷 Fotografie

Blok domů „cikánského“ tábora v bývalém lodžském ghettu v polské Lodži. Muzeum při památníku holocaustu, Washington D.C., USA.

<https://www.romasintigenocide.eu/cs/h>

H12 MAXGLAN (A)

V malém internačním táboře v obci Maxglan / Leopoldskron-Moos na okraji Salcburku bylo od roku 1939 zadržováno přibližně 230 Sintů a Romů. Po roce 1939, kdy bylo kočování zakázáno, mohly rodiny tábor opustit jen za prací. Později byli vězni pouštěni ven pouze pod dozorem na nucené práce. V dubnu 1943 bylo 160 Sintů včetně 17 dětí, které se v táboře narodily, deportováno z Maxglanu do tábora Auschwitz.

1910

1951

1940

💡 Víte, že

... známá německá režisérka Leni Riefenstahl využila vězně z maxglanského tábora v Rakousku jako staty ve filmu Nížina (Tiefenland), melodramatu, které se odehrává ve Španělsku a pro které potřebovala herce s tmavými vlasy a tmavou pletí?

✎ Váš úkol

Pečlivě si fotografii i prohlédněte. Jaké otázky vám vystanou na mysli? Jaká nálada z fotografie vyzařuje? Zjistěte, jaký je každodenní život lidí, kteří se dnes nacházejí v podobných situacích.

📷 Fotografie

Fotografie sintských žen a dětí v táboře v Maxglanu u Salcburku pořízená v roce 1939 nebo 1940. Dokumentační centrum německých Sintů a Romů, Heidelberg, Německo.

<https://www.romasintigenocide.eu/cs/h>

H13 MECHELEN / MALINES (B)

Tábor byl zřízen pro Romy a Sinty ve vesnici Elewijt na okraji belgického města Mechelen / Malines. Po německé invazi do Belgie v roce 1940 byly staré kasárny Dossin v Mechelenu / Malines používány jako vězení a internační tábor pro politické vězně a také pro Židy, Romy a Sinty. V roce 1944 bylo z dossinských kasáren deportováno 352 francouzských a belgických Sintů a Romů do tábora Auschwitz-Birkenau. Pouze 31 z nich přežilo. Rodiny z tábora v obci Elewijt však do Auschwitz deportovány nebyly.

1910

1951

1944

💡 Víte, že

... většina Romů a Sintů z Francie a Belgie nebyla deportována do koncentračních táborů?

... památník, který byl v roce 2012 otevřen v dossinských kasárnách, obsahuje výstavu zachycující osudy 352 deportovaných lidí.

✎ Váš úkol

Co fotografi e vypovídá o podmínkách, za nichž musel probíhat smuteční obřad? Srovnajte životní podmínky v tomto táboře s tím, co víte o jiných táborech.

📷 Fotografie

Rodiny belgických Romů na pohřební hostině v táboře Elewijt na okraji Mechelenu/ Malines v roce 1944. Památník v dossinských kasárnách v Mechelenu/ Malines, Belgie.

<https://www.romasintigenocide.eu/cs/h>

H14 MONTREUIL-BELLAY (F)

Montreuil-Bellay v regionu Loire, který byl provozován od listopadu 1941 do ledna 1945, byl největším internačním táborem Romů a Sintů ve Francii a žilo v něm 3000 vězňů. Nebyl to koncentrační, deportační nebo pracovní tábor. Žádný z vězňů nebyl poslán do vyhlazovacích táborů, ale za roky internace zahynulo více než 100 vězňů. Ve Francii bylo takových táborů více než čtyřicet.

1910

1951

1941-46

💡 Víte, že

... tábor hlídali nejen francouzští policisté, ale často také dobrovolníci z okolních vesnic?

... mnoho Romů a Sintů, kteří byli v tomto táboře vězněni, nebylo po roce 1945 propuštěno na svobodu? Museli čekat až do roku 1946, tedy téměř dalších deset měsíců od konce války

✎ Váš úkol

Co mohlo být důvodem k tomu, že rodiny Sintů a Romů nebyly propuštěny ihned po konci druhé světové války?

📷 Fotografie

Fotografie skupiny dětí v internačním táboře Montreuil-Bellay, pořízená pravděpodobně z jedné ze strážních věží. Soukromá sbírka Jacquese Sigota, Châteauneuf-les-Martigues, Francie.

<https://www.romasintigenocide.eu/cs/h>

H15 TRANSNISTRIA (UA)

V roce 1942 byli osmiletá Anuta Branzan a její rodina nuceně přesídleni – spolu s dalšími 30 000 rumunskými Romy a Sinty – z Bukurešti do Podněstří na hranici s Ukrajinou. V táborech většinou stály primitivní baráky a mnoho deportovaných lidí muselo spát venku na polích nebo ve stodolách. Anuta tam přežila dva roky hladovění a nucených prací v nelidských podmínkách. Více než polovina všech deportovaných však zahynula.

💡 Víte, že

... v Rumunsku žije největší počet Romů v Evropské unii, podle odhadů přibližně 1,8 z 2,5 milionu lidí?

... přibližně polovina lidí, kteří jsou považováni za Romy, se jako Romové nevnímá, ale polovina z těch, kdo skutečně Romové jsou, jako takoví nejsou uznáváni?

✍️ Váš úkol

Vyberte si okamžik ze života Anuty Branzan (před přesídlením, v táboře, po osvobození) a napište dopis, jaký by asi byla napsala kamarádce/kamarádovi.

📷 Fotografie

Anuta Branzan (druhá zprava) a její sestry v roce 1942. Fotografie i pořídila její teta několik dní před jejich deportací, aby měla vzpomínku na své neteře. Soukromá sbírka Michelle Kelso, Ann Arbor, Michigan, USA.

<https://www.romasintigenocide.eu/cs/h>

1910

1951

1942

H16 WEYER (A)

Od ledna roku 1941 byly sintské rodiny z Korutan, Tyrolska, Salcburku, Bavorska a zejména Horního Rakouska převáženy do tábora v obci Weyer. Tito lidé byli využíváni k nuceným pracím a kopali odvodňovací příkopy v okolních mokřadech. Dne 1. listopadu téhož roku byli všichni deportováni do tábora v Lackenbachu v rakouském Burgenlandsku. Pravděpodobně o několik dní později byli „přemístěni“ do polské Lodže, kde byli později povražděni.

1910

1951

1941

💡 Víte, že

... tábor byl v letech 1940 a 1941 provozován jako „převýchovný pracovní tábor“ pro údajně „asociální“ muže? V roce 1941 byl zavřen kvůli brutálnímu zacházení a vraždění vězňů ze strany nacistických dozorců.

✎ Váš úkol

Porovnejte fotografii i s textem a řekněte, co vás zarazí. Hovořte o okolnostech, za nichž mohla být fotografie e pořízena, a o možném vztahu mezi fotografem a lidmi, kteří byli fotografováni.

📷 Fotografie

Mladí Sintové v táboře ve Weyeru vyfotografování táborovým lékařem Aloisem Staufferem v létě roku 1941. Soukromá sbírka Andrease Maislingera, Innsbruck, Rakousko.

<https://www.romasintigenocide.eu/cs/h>

I1 AUSCHWITZ-BIRKENAU (PL)

Dne 16. prosince 1942 vydal Heinrich Himmler rozkaz, aby všichni „cikáni“, kteří tehdy ještě žili v Německé říši, byli deportováni do tábora v Osvětimi. Tento tzv. osvětimský výnos byl začátkem poslední fáze plánu vyhlazení „cikánů“. Masové deportace německých, rakouských a českých Romů a Sintů do tábora Auschwitz-Birkenau byly zahájeny v březnu 1943. Přes 20 000 Romů a Sintů bylo vtěsnáno do 32 dřevěných baráků v „cikánském rodinném táboře“ v Auschwitz. Do července 1944 jich zemřelo přibližně 70 procent. Ti, kdo byli stále schopni pracovat, byli odvezeni do jiných koncentračních táborů. Zbýlých 2879 vězňů bylo zplynováno v noci 2. srpna 1944.

💡 Víte, že

... se vězni v „cikánském“ táboře vzbouřili? V květnu 1944, když měli být někteří z nich zplynováni, vyhnali Romové a Sintové dozorce SS z „cikánského“ tábora holemi a kameny.

✎ Váš úkol

Existuje jmenný soupis Romů a Sintů, kteří byli zavražděni v Auschwitz. Navštivte webovou stránku památníku v Osvětimi a zjistěte více.

📷 Fotografie

Oděvy byly v baráku rozloženy na podlaze v blízkosti kamen uprostřed fotografií, aby přes noc uschly. Jedná se o jedinou známou fotografii i „cikánského“ tábora Auschwitz-Birkenau. Německý spolkový archiv, Koblenz, Německo.

1910

1951

1943-44

<https://www.romasintigenocide.eu/cs/i>

I2 BERGEN-BELSEN (D)

Do léta 1944 Spojenci postoupili natolik, že to nacisty přimělo, aby zavřeli koncentrační tábory. Na podzim téhož roku do Bergen-Belsenu dorazily desítky tisíc zcela vyčerpaných vězňů, kteří strávili řadu dní v železničních vagónech nebo na „pochodech smrti“. V zimě 1944/45 bylo v beznadějně přeplněném táboře drženo více než 60 000 vězňů včetně stovek Sintů a Romů, kteří tam byli převezeni z Buchenwaldu. Když tábor v dubnu 1945 osvobodily britské oddíly, našli tam vojáci hromady nepohřbených těl a většina přeživších byla na pokraji smrti hladem.

💡 Víte, že

... v prvních několika měsících po osvobození tábora zemřelo následkem vyhladovění a vyčerpání 14 000 z těch, kdo tábor přežili? Polní nemocnice britské armády se jim snažily pomoci, ale tito lidé byli příliš zesláblí na to, aby se zotavili.

... v Bergen-Belsenu zemřelo přibližně 80 000 lidí?

✎ Váš úkol

Zjistěte, jaké byly nejčastější příčiny úmrtí vězňů ve vězeních a internačních táborech za obou světových válek.

📷 Fotografie

Vězni v koncentračním táboře Bergen-Belsen po osvobození. Mezinárodní pátrací služba, Bad Arolsen, Německo.

<https://www.romasintigenocide.eu/cs/i>

1910

1951

1945

I3 BELZEC (PL)

První Romové a Sintové byli deportováni do Polska v dubnu 1940; 2500 německých Romů a Sintů bylo posláno do táborů např. v Belzecu, Krychówě a Siedlcích. Vězni v táboře Belzec museli vykonávat stavební práce na hranici se Sovětským svazem. Pracovní tábor byl téhož roku zavřen. Mnoha Sintům se podařilo utéci a snažili se přežít v lesích, německá policie a armáda je však znovu pochytyly. Většina německých Sintů a Romů, kteří byli deportováni do Polska, byla v následujících letech zabita. V letech 1942 a 1943 zřídila organizace SS v Belzecu velký vyhlazovací tábor v rámci operace Reinhardt.

1910

1951

1940

💡 Víte, že

... pro operaci Reinhardt zřídila SS tři velké vyhlazovací tábory, a to Belzecu, Sobibóru a Treblince, kde bylo v letech 1942 a 1943 zavražděno na 2,4 milionu Židů a 50 000 Romů a Sintů?

... německé úřady označovaly deportace do koncentračních a vyhlazovacích táborů za „přesídlení“?

✎ Váš úkol

Proč nacisté podle vás používali eufemismy jako „přesídlení“ a „konečné řešení“? Napadají vás nějaké další příklady?

📷 Fotografie

Deportovaní Romové v táboře v Belzecu v roce 1940. Přes léto si sami museli v táboře postavit obydlí. Německý spolkový archiv, Koblenz, Německo.

<https://www.romasintigenocide.eu/cs/i>

I4 BUCHENWALD (D)

Do roku 1938 byly do koncentračního tábora v Buchenwaldu poblíž Weimaru deportovány stovky německých Sintů a Romů. V roce 1939 přijelo z Dachau 600 rakouských Sintů a Romů včetně mnoha dospívajících děvčat a chlapců. V roce 1940 bylo 500 přeživších Romů a Sintů převezeno do koncentračního tábora v Mauthausenu. Když byl v létě roku 1944 opuštěn vyhlazovací tábor Auschwitz, přijelo do Buchenwaldu dalších 1800 romských a sintských mužů, ale 200 z nich bylo posláno zpět do Auschwitz, kde byli v září zavražděni. Přibližně 1000 romských a sintských žen, které byly evakuovány z tábora Auschwitz, bylo posláno do táborů v Altenburgu, Schliebenu a Taucha u Lipska, které byly podřízeny táboru v Buchenwaldu. Jen málo z nich přežilo nelidské podmínky v tamních továrnách na výrobu zbraní.

1910

1951

1945

💡 Víte, že

... koncentrační tábor Buchenwald měl 129 pobočných táborů?

... na konci války dozorcí přinutili přeživší vězně k tomu, aby se připojili k „pochodům smrti“ do jiných koncentračních táborů? Vězni, kteří byli příliš zesláblí, aby šli dále, byli na místě zastřeleni. Tisíce jich byly zabity jen několik dní před koncem války.

✎ Váš úkol

Zjistěte, kde se v posledních měsících druhé světové války konaly podobné „pochody smrti“. Zjistěte, zda se ve vašem kraji nacházejí nějaké masové hroby. Pokud ano, kdo je v nich pochován a proč?

📷 Fotografie

Koncentrační tábor v Buchenwaldu po osvobození. Památníky Buchenwald a Mittelbau-Dora, Weimar, Německo.

<https://www.romasintigenocide.eu/cs/i>

I5 CHELMNO/KULMHOF (PL)

Když v prosinci 1941 vypukla v „cikánském táboře“ v ghettu v polské Lodži (něm. Litzmannstadt) epidemie tyfu, bylo 4600 Romů zavražděno v „plynových vozech“ během transportu do Chełmna (něm. Kulmhof). Pouhých deset týdnů poté, co přijeli do Lodže, bylo všech 5007 rakouských Romů a Sintů mrtvých. 4400 z nich leží v neoznačených masových hrobech v lese u Chełmna, spolu se 150 000 Židy a tisíci sovětských válečných zajatců.

1910

1951

1941-42

💡 Víte, že

... když se znepokojení přátelé a příbuzní ptali po lidech, kteří byli deportováni v březnu 1942, a žádali o povolení, aby je mohli v Polsku navštívit, policie jim sdělila, že lidé, kteří byli „přesídlení“ do Lodže, nemají žádné právo na návštěvy?

... „plynové vozy“ byly poprvé použity k vraždám pacientů v psychiatrických léčebnách a ústavech?

✎ Váš úkol

V jakých podmínkách žili lidé v ghettech? Jaké měly takové životní podmínky důsledky?

📷 Fotografie

Tento typ „plynového vozu“ značky Magirus-Deutz byl v letech 1941 a 1943 používán k vraždění rakouských Romů na cestě z „cikánského“ tábora v Lodži do tábora smrti v Chełmnu. Archiv Jad Vašem, dok. č. 1264/2, Jeruzalém, Izrael.

<https://www.romasintigenocide.eu/cs/i>

I6 DACHAU (D)

Jednotlivci z řad Romů a Sintů byli deportováni do koncentračních táborů už v roce 1938, v roce 1939 však byly zahájeny jejich masové deportace do Dachau, Buchenwaldu a Ravensbrücku, kam byly tisíce rakouských Romů a Sintů poslány na otrocké práce. Jelikož byli deportováni tělesně zdatní živitelé rodin, jejich rodiny zůstaly závislé na podpoře chudým – to přimělo místní úřady k tomu, aby usilovaly o deportaci dalších a dalších lidí. Vězni v koncentračních táborech byli příslušníky SS rozděleni do kategorií a na oblečení jim byly našity symboly označující, do jaké kategorie patří. Romové a Sintové museli obvykle nosit černý trojúhelník, který se používal pro „asociální“ vězně. Některé tábory měly samostatnou „cikánskou“ kategorii s hnědým trojúhelníkem.

1910

1951

1938

💡 Víte, že

... Romové a Sintové byli vězněni téměř v každém koncentračním táboře v Třetí říši?

✎ Váš úkol

Identifi kační číslo jednoho z vězňů na fotografii i je 17093. Zkuste o tomto muži zjistit více

📷 Fotografie

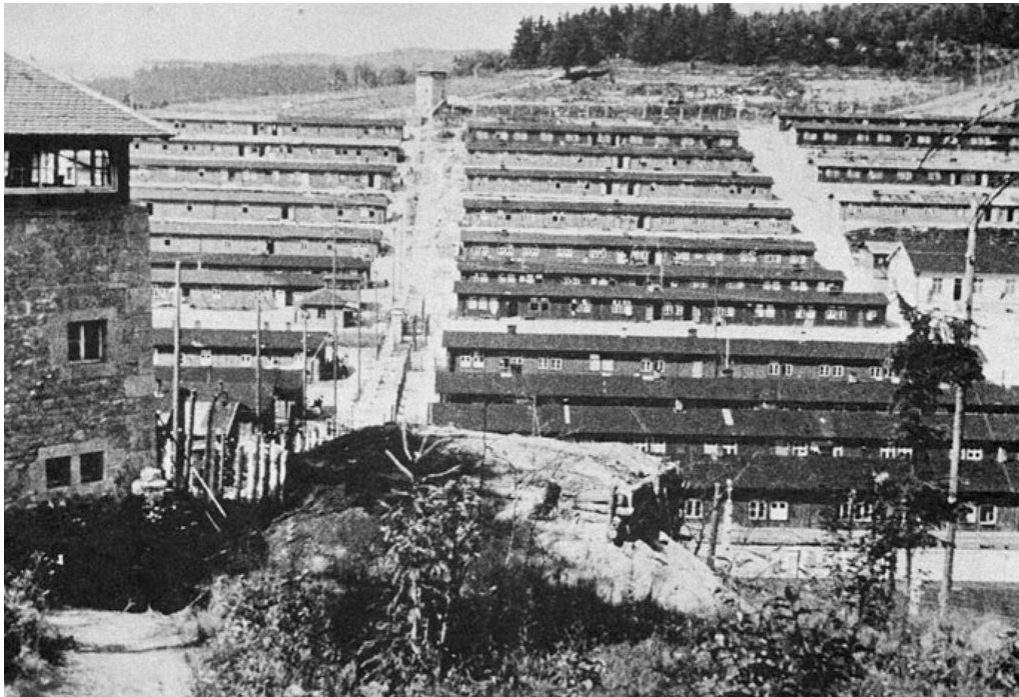
Rakouští Romové v koncentračním táboře v Dachau vyfotografovaní pro SS Friedrichem Franzem Bauerem. Archiv památníku v Dachau, Německo.

<https://www.romasintigenocide.eu/cs/i>

I7 FLOSSENBÜRG (D)

Nacisté plánovali, že koncentrační tábor ve Flossenbürgu bude využíván k nucené práci a bude se řídit jejich politikou „zničení prací“. Tento osud byl určen pro politické odpůrce, a zejména „asociální vyvrhele“. Do Flossenbürgu bylo deportováno více než 1200 Sintů a Romů, neboť byli považováni za „asociály“, a byli donuceni vykonávat mimořádně těžkou fyzickou práci, např. v místním kamenolomu nebo v nedalekých zbrojařských továrnách

1910

1951

1946

💡 Víte, že

... ke konci války byly tisíce vězňů koncentračního tábora ve Flossenbürgu donuceny vydat se na „pochod smrti“ na jih Německa?

... mnoho zesláblých a hladovějících vězňů dozorci zastřelili v posledních dnech války v roce 1945? Jedním z těch, kdo přežili, byl čtrnáctiletý Karl Stojka

✎ Váš úkol

Zjistěte, jakými pravidly se řídí zacházení s vězni. Mohou být nuceni pracovat?

📷 Fotografie

Fotografie je pořízená v dubnu 1946 v koncentračním táboře ve Flossenbürgu po osvobození americkými vojáky. Nadace bavorských památníků, Památník koncentračního tábora ve Flossenbürgu, Německo.

<https://www.romasintigenocide.eu/cs/i>

I8 JASENOVAC (HR)

Jasenovac leží přibližně sto kilometrů jihovýchodně od Záhřebu a nacházel se tam největší koncentrační tábor v Chorvatsku. Byl postaven v roce 1941 a hlídán členy chorvatského fašistického hnutí Ustaša. Dosud bylo podle jména identifi kováno 83 145 obětí. Největší samostatnou skupinu tvořilo téměř 50 000 Srbů, po nich následovalo přes 16 000 Romů.

1910

1951

1941-45

💡 Víte, že

... Romové byli do tábora přepravováni ve vagónech pro dobytek? ... přepravní doklady uváděly pouze čísla vězňů, nikoli však jejich jména?

... tábor nepřežil téměř žádný z Romů – bez ohledu na věk nebo pohlaví? ... nepanuje shoda o přesném počtu obětí?

✎ Váš úkol

Proč je i dnes, téměř o sedmdesát let později, důležité zjistit totožnost obětí?

📷 Fotografie

Romské ženy a děti v ženském táboře Stara Gradiška, podřízeném táboře koncentračního tábora v Jasenovaci. Muzeum při památníku v Jasenovaci, Jasenovac, Chorvatsko.

<https://www.romasintigenocide.eu/cs/i>

I9 MAUTHAUSEN (A)

Koncentrační tábor Mauthausen v Horním Rakousku byl jedním z největších v Třetí říši – bylo v něm vězněno více než 200 000 lidí, převážně sovětských válečných zajatců, Židů a politických vězňů. V letech 1938 až 1945 tam zahynulo přibližně 100 000 lidí. Mezi 500 romskými oběťmi je otec Karla Stojky, který byl jedním z prvních Romů deportovaných do tábora v roce 1939. V roce 1994 Karl Stojka odhalil v místě bývalého koncentračního tábora pamětní desku.

1960

2001

1994

💡 Víte, že

... mnoho vězňů zemřelo v nedalekých lomech provozovaných SS?

... vězni, kteří byli příliš zesláblí na to, aby nosili těžké kameny, byli na místě zastřeleni?

✎ Váš úkol

Zjistěte, zda si lidé ve vašem kraji či zemi připomínají genocidu Romů a Sintů a pokud ano, jakým způsobem.

📷 Fotografie

Odhalení první pamětní desky připomínající oběti genocidy Romů a Sintů v bývalém koncentračním táboře Mauthausen, kterého se dne 27. dubna 1994 zhostili Rudolf Sarközi, Karl Stojka a Mongo Stojka (zleva). Dokumentační centrum rakouských Romů, Vídeň, Rakousko.

<https://www.romasintigenocide.eu/cs/i>

I10 RAVENSBRÜCK (D)

Většinu z 152 000 vězňů v koncentračním táboře v Ravensbrücku na severu Německa tvořily ženy a bylo mezi nimi mnoho Romek a Sintek, které byly do tábora deportovány se svými malými dětmi. Z 28 000 obětí tábora jsou známa jména pouze 16 500 lidí.

1910

1951

1939-45

💡 Víte, že

... prvním vězněm, který v Ravensbrücku zemřel, byla šestnáctiletá romská dívka z Rakouska? Byla tak vyhublá, že se jí podařilo podlézt pod ostnatým drátem. Její útěk však byl odhalen, byla chycena a odvezena zpět do tábora, kde byla odsouzena k ranám holí, což byl trest, který křehká dívka nepřežila.

✎ Váš úkol

Zjistěte více o podmínkách, v nichž ženy v Ravensbrücku žily a pracovaly. Proč zahynula téměř čtvrtina vězňů? Co lze učinit na památku bezpočtu bezejmenných obětí?

📷 Fotografie

Rakouské Romky, které pod dozorem vyrábějí rákosové rohože v koncentračním táboře v Ravensbrücku. Archiv památníku v Ravensbrücku, Německo.

<https://www.romasintigenocide.eu/cs/i>

I11 TOPOVSKE ŠUPE (SR)

V srpnu 1941 zřídila německá vojenská a civilní správa koncentrační tábor pro srbské Židy, Romy a politické vězně na místě zvaném "Topovske Šupe" - souboru bývalých vojenských kasáren a skladů v centru Bělehradu. V táboře, který byl provozován s pomocí srbských kolaborantů, bylo vězněno asi 5 000 židovských mužů a asi 1 500 romských mužů, kteří byli později zastřeleni na různých popravištích v okolí Bělehradu.

1910

1951

1941

💡 Víte, že

... v místech mnoha táborů provozovaných národními socialisty existovaly vojenské nebo civilní tábory již před nacistickou érou. Mnohé z nich byly po desetiletí - před nacistickou érou i po ní - využívány jako vojenské tábory, detenční centra nebo uprchlické tábory.

✎ Váš úkol

Vyberte si tábor, který fungoval v době nacismu v okolí vašeho bydliště, a prozkoumejte jeho historii, včetně doby před a po něm. Kdo tábor řídil a kteří lidé v něm byli zadržováni nebo umístěni?

📷 Fotografie

Vchod do areálu Topovske Šupe z ulice Tabanovačka v bělehradské čtvrti Autokomanda před druhou světovou válkou. Zdroj: Rena Redle, Milovan Pisarri: Mesta stradanja i antifašističke borbe u Beogradu. Priručnik za čitanje grada, Beograd, 2014.

<https://romasintigenocide.eu/cs/i>

I12 WESTERBORK (NL)

Tábor v nizozemském Westerborku byl zřízen v roce 1938 jako uprchlický tábor pro německé a rakouské Židy, kteří prchali z Třetí říše. Po německé okupaci Nizozemska v květnu 1940 se z Westerborku stal tranzitní tábor pro nizozemské Židy a Romy a Sinty, kteří byli deportováni do tábora Auschwitz-Birkenau, Sobibór a do dalších táborů. V květnu 1944 bylo zatčeno 574 „obyvatel obytných vozů“ a převezeno do Westerborku. Tam byli vyšetřeni a 245 lidí, které nacisté považovali za „cikány“, bylo deportováno do tábora Auschwitz-Birkenau. Přežilo jich pouze třicet.

1910

1951

1944

💡 Víte, že

... 64 romských a sintsých vězňů zachránily před deportací jejich švýcarské nebo italské pasy?

... 200 lidí bylo propuštěno, protože nebylo považováno za Romy nebo Sinty, ale „kočovníky“?

✎ Váš úkol

Proč se podle vás lidem, kteří měli italské nebo švýcarské pasy, dostalo jiného zacházení? Proč podle vás nacisté propustili „kočovníky“, ale deportovali Romy a Sinty?

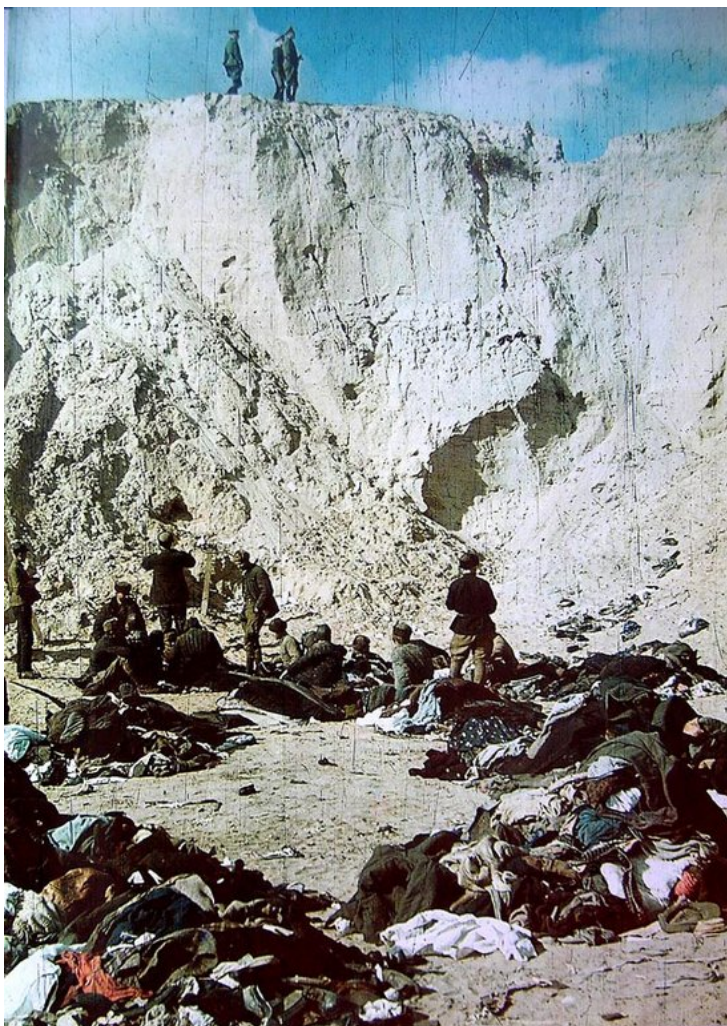
📷 Fotografie

Fotografie „hlavní ulice“ v táboře ve Westerborku, pořízená v roce 1944 židovským vězněm na příkaz velitele tábora, pravděpodobně z horního podlaží budovy velitele.

<https://www.romasintigenocide.eu/cs/i>

J1 BABYN YAR (UA)

Roklina Babí Jar (Babyn Jar) poblíž ukrajinského hlavního města Kyjeva byla dějištěm jednoho z největších masakrů druhé světové války. V letech 1941 až 1943 tam příslušníci SS povraždili tisíce Židů, Ukrajinců, Romů a Sintů a jejich těla pohřbili v obrovských masových hrobech. Masakry začaly povražděním 37 771 Židů z Kyjeva ve dnech 29. a 30. září 1941. Následující měsíc byli v Babím Jaru zavražděni a pohřbeni také vězni pěti místních „cikánských“ táborů

💡 Víte, že

... dosud bylo podle jména identifi kováno pouze deset procent obětí masakrů v ukrajinském Babím Jaru?

... ruský skladatel Dmitrij Šostakovič věnoval obětím masakru v Babím Jaru symfonii?

... před ústupem německé jednotky exhumovaly a spálily tisíce těl z Babího Jaru, aby zahladily všechny stopy po svých činech? Popel byl rozptýlen po okolních polích.

✍️ Váš úkol

Srovnejte úkoly různých skupin pachatelů na fotografi i.

📷 Fotografie

Hromady oblečení po obětech masové popravy v Babím Jaru. Čtyři muži v roklině jsou pravděpodobně členové ukrajinské pomocné jednotky SS. Německý spolkový archiv, Koblenz, Německo.

<https://www.romasintigenocide.eu/cs/j>

1910

1951

1941-43

J2 HRASTINA (HR)

Dne 24. dubna 1945, jen několik dní před koncem války, chytli příslušníci ustupující německé jednotky SS 43 německých Sintů, kterým se podařilo utéct do Chorvatska a kteří se ukrývali ve vesnici Hrastina poblíž Záhřebu. Některé z nich mučili a všechny – 43 mužů, žen a dětí – poté zavraždili a spálili ve stodole. Jednou z obětí byl Max Bamberger (viz strana A2).

💡 Víte, že

... mnoho Sintů a Romů se pokusilo utéci do bezpečných zemí, např. do Švýcarska, ale obvykle jim byl odepřen vstup stejně jako mnoha židovským a politickým uprchlíkům? Jedním z uprchlíků, jimž švýcarské úřady odepřely vstup, byl slavný jazzový kytarista Django Reinhardt.

✎ Váš úkol

Zjistěte informace o švýcarském pohraničnickovi Paulu Grüningerovi, který mnoha uprchlíkům pomohl přejít do Švýcarska. Kam byste šli, kdybyste museli emigrovat? Jak byste to udělali?

📷 Fotografie

Sinto Max Bamberger na fotografii i z roku 1935. Dokumentační centrum německých Sintů a Romů, Heidelberg, Německo.

<https://www.romasintigenocide.eu/cs/j>

1910

1951

1935

J3 SZCZUROWA (PL)

Fotografie zachycuje svatbu v polské vesnici Szczurowa, kde Romové po mnoho generací pokojně vycházeli se sousedy a uzavírali sňatky s příslušníky rodin sedláků. V roce 1943 obklíčily vesnici německé jednotky a shromáždily 94 romských mužů, žen a dětí. Vojáci je odvedli na místní hřbitov a tam je popravili.

1910

1951

1943

💡 Víte, že

... jen na samotném území okupovaného Polska bylo odhaleno na 200 masakrů polských Romů a Sintů a že pravděpodobně došlo k mnoha dalším?

... úplně první památník, který připomíná genocidu evropských Romů, byl vztyčen v Szczurowé v roce 1966? Dalších téměř třicet let byl jediným takovým památníkem v celé Evropě.

✍ Váš úkol

Navštivte stránky www.romasinti.eu a zjistěte informace o Krystyně Gil, která masakr přežila.

📷 Fotografie

Svatba v roce 1943, které se zúčastnily romské a neromské rodiny. Etnografické muzeum v Tarnówě, Polsko.

<https://www.romasintigenocide.eu/cs/j>

J4 SABAC (SRB)

V roce 1941 byli Romové v oblasti Mačva v Srbsku zajati společně s řadou Židů a odvezeni do koncentračního tábora v obci Šabac, kde bylo všech 2100 zajatců zastřeleno popravčími četami německého Wehrmachtu.

1910

1951

1941

💡 Víte, že

... za každého německého vojáka, který byl na Balkánu zabit partyzány, německá armáda popravila stovku civilistů? Několik dní před šabackým masakrem padlo v boji s jugoslávskými partyzány 21 německých vojáků.

... že v letech 1941 až 1945 zavraždily jednotky SS a fašistické milice v Rusku a na Ukrajině desítky tisíc Romů a Sintů?

✎ Váš úkol

Na fotografii i je zachycen svědek toho, co se odehrálo. Co o tom podle vás řekl večer přátelům?

📷 Fotografie

Zajatí Židé a Romové jsou německými vojáky vedeni na popravu v obci Šabac. Archiv Jad Vašem, Jeruzalém, Izrael.

<https://www.romasintigenocide.eu/cs/j>

J5 VÁRPALOTA (H)

V únoru 1945 členové maďarské fašistické strany Šípových křížů a místní policisté zavraždili 123 maďarských Romů z Várpaloty a Székesfehérváru. Oběti si musely vykopat vlastní hroby a poté byly zastřeleny. Masakr přežily dvě ženy. Masový hrob nyní leží na dně jezera Grabler poblíž čtvrti Inota, předměstí Várpaloty.

1974

2015

2008

💡 Víte, že

... k podobným masakrům došlo v řadě dalších maďarských měst a vesnic?

... v roce 1998 místní úřad odmítl udělit povolení ke stavbě památníku obětem masakru.

✎ Váš úkol

Navrhněte pamětní desku a napište text, který připomíná masakr ve Várpalotě.

📷 Fotografie

Jezero Grabler poblíž vesnice Inota, léto 2008. Soukromá sbírka Jánose Bársonyho, Budapešť, Maďarsko.

<https://www.romasintigenocide.eu/cs/j>